

OSMANLI İMPARATORLUĞU XVII. YÜZYILINDA RUMELİLİ EDEBİ ŞAHSİYETLER*

*Alpay İĞCİ***

*Aydın GÜLER****

ÖZET

XVII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa topraklarında yazmış edebî şahsiyetler, bölgenin birçok kesiminden çıkmıştır. İmparatorluğun Avrupa topraklarının en büyük ve kalıcı kesimini Balkan toprakları yani Rumeli bölgesi oluşturmuştur. Rumeli içinde edebî şahsiyetlerin yetiştiği bazı yerler daha merkezi bir konumdadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul, edebî şahsiyetlerin hayatları ve çalışmaları açısından büyük önemde olmuştur. Rumelili birçok şahsiyet, hayatının bir döneminde İstanbul'da bulunmuş, eğitimi, dinî ve sosyal hayatını başkentte geçirmiştir. Rumelili yazarların dili elbette klasik Osmanlı Türkçesidir. Bununla birlikte kendi yörelerinin ağız özelliklerini taşıyan bazı eserler veya eser bölümleri de vardır. Yapılacak tarihi ağız çalışmalarıyla durum ayrıntılı olarak ortaya çıkabilir. Bu makalede, Rumeli coğrafyasının çeşitli sahalarındaki müelliflerin bir çalışmada toparlanması amaçlandı. Çalışılırken, müelliflerin hangi türde eser verdiklerine dair bir ölçüt gözetilmedi. XVII. yüzyılda ürün vermiş Rumeli kökenli bütün edebî şahsiyetler, bu alanda faaliyet göstermiş bilim adamları, müderrisler, devlet adamları kapsandı. Hayatının veya edebî yaratıcılık döneminin tamamını olmasa da, bir devresini XVII. yüzyılda geçirmiş edebî şahsiyetler bu çalışmanın kapsamındadır. Çalışma, Rumeli kökenli müelliflerin dil özelliklerinin tespiti için de önemlidir. Şahsiyetlere yönelik ayrıntılı incelemelerin yapılması için bu makalenin temel çalışmalardan biri olması amaçlandı. Bu çalışmada XVII. yüzyılda eser veren toplam 221 Rumeli kökenli şahsiyet tespit edilmiştir. Bu şahsiyetler içinde nazım, nesir tarzında ve klasik veya geleneksel formda yazan şairler, yazarlar, müderrisler, devlet adamları yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: XVII. yüzyıl, Rumeli, şairler, yazarlar, müderrisler, Osmanlı sahası Türk edebiyatı, Rumeli kökenli edebî şahsiyetler, Osmanlı İmparatorluğu kültürü.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, El-mek: alpayigci@hotmail.com

*** Arş. Gör. Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: aydinguler@balikesir.edu.tr

RUMELIAN LITERARY FIGURES IN OTTOMAN EMPIRE'S XVIITH CENTURY

ABSTRACT

Literary figures in Europe part of Ottoman Empire had grown on many territories in XVIIth century. Largest and permanent part of Empire's Europe territory was Balkans or territory of Rumelia. Some locations in Rumelia are at the forefront, more central. Ottoman Empire's capital Istanbul had been the most important place for literary figures' life and their works. Many of Rumelian literary figures had been in Istanbul on their life period. They had spent their education years, their religious and social life in capital city. Of course Rumelian writers' language is classical Ottoman Turkish. However, also there are some works or work parts which include regional dialect features. With new historical dialect works, this situation can occur. Collecting writers of Rumelian geography various areas aimed on this article. On work, didn't observed a criteria like what type of literary work had been given by writers. All literary figures from Rumelian origin like scientists, professors, statesmen had been included on XVIIth century. Literary figures which spent their all lifetime or one period of its life on XVIIth century are on this works scope. This work is also import determination of Rumelian origin authors' language features. Aimed to be this article one of the basic works for detailed researches of determined literary figures. On this work, were determined 221 Rumelia origin figures which had given works in XVIIth century. These figures were poets, writers, professors, statesmen on poetry, prose style and classical or traditional forms.

Key Words: XVII. century, Rumelia, poets, writers, professors, Turkish literature of Ottoman region, literary figures from Rumelian origin, culture of Ottoman Empire.

Giriş

Yürütülmekte olan TÜBİTAK 112K404 numaralı proje kapsamında; XVII. yüzyıl Batı Rumeli Türkçesinin ağzlarını belirlemek için o dönemi yansıtan eserleri incelememiz de gerekti. Bu amaçla, XVII. yüzyılı temsil eden Rumeli kökenli yazarları ve eserlerini belirleme ihtiyacı doğdu.

Genel olarak söz konusu olduğu gibi, XVII. yüzyıl açısından da birçok eserin yazarının bilinmediği malumdur. Bilinen yazarlardan bazılarının da nereli olduğu bilgisi kayıtlarda bulunmaz. Bunun gibi zorluklara rağmen, özellikle tezkireler önemli kaynaklar olarak günümüze ulaşmıştır. Tezkirelerde haklarında bilgi eksik olsa bile, bazı yazarların eserlerinde kendileriyle ilgili verilere rastlanabilmektedir. Biz bu çalışma için hem tezkireleri taradık, hem o döneme ait eserlerin kendilerinden bilgiler derledik, hem de günümüz araştırmacılarının ürettikleri bilgileri kullandık.

2013 yılında, sadece XVII. yüzyılı değil, Prof. Dr. Mustafa İsen'in başkanlığında "başlangıçtan 20. yüzyıla kadarki divan, âşık ve tekke edebiyatı geleneğini içine alacak olan" Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi başlatılmıştır. İnternet ortamında www.turkedebiyat isimlersozlugu.com sayfasında etkin olan bu proje tamamlandığında, çok büyük

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

bir boşluğu doldurmuş olacaktır. Bizim hazırlamış olduğumuz aşağıdaki derleme de, ilgili projeye katkı sağlayabilir.

Rumelili yazarların dili elbette klasik Osmanlı Türkçesidir. Edebiyatın bu yüzyıldaki durumu da çeşitli özelliklere sahip olmuştur (Kut 1986, İsen 1997). Bununla birlikte kendi yörelerinin ağır özelliklerini de taşıyan bazı eserler veya eser bölümleri vardır.

Bu çalışmanın kapsamı bütün Rumeli toprakları yani Balkanlar'dır. Balkan sahasının coğrafi sınırları, çalışmalarda belirtilmiştir. Biz burada Rumeli sınırlarını Osmanlı İmparatorluğu'nun Rumeli toprakları olarak kabul edip, coğrafya çalışmalarındaki Balkan sınırlarının üstüne çıkmış olduk. Kabaca Tuna'yı, Macaristan düzlüğünü kuzey sınırı kabul ettiğimizi söyleyelim. Batı, güney ve doğu sınırları denizler sebebiyle açık olan tarama sahasında bugün Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Macaristan, Makedonya, Romanya, Sırbistan, Slovenya, Türkiye ve Yunanistan ülkeleri, kısmen veya tamamen yer alır. Bu ülkelerden Türkiye'nin sadece Rumeli (yani Doğu Rumeli) toprakları kapsam içine alınmıştır. Ege Adaları da, Rodos doğu sınırının ucu olmak kaydıyla kapsam içindedir. Başkent, kültür merkezi ve yazı dilinin merkezi olması sebebiyle İstanbul, Rumeli topraklarında olmasına rağmen, kapsam dışında tutulmuştur. Aşağıda da görüleceği gibi, İstanbul, imparatorluğun her bölgesinden insanın toplandığı bir yerdir. Osmanlı başkentinin Rumeli kimliği olsa da, imparatorluk kimliği ve üst edebî dili ön planda olmuştur.

XVII. yüzyılda eser vermiş Rumelili edebî şahsiyetler çalışması, bu coğrafyanın çeşitli sahalarındaki müelliflerin bir çalışmada toparlanmasını amaçlandı. Hangi türde eser vermiş olursa olsun, Rumeli kökenli bütün edebî şahsiyetler, bu alanda faaliyet göstermiş bilim adamları, müderrisler, devlet adamları bile kapsama katıldı. XVII. yüzyılda ürün vermiş Rumeli kökenli yazarları belirlemekle kendimizi sınırlandırdık.

Bu sayede Rumeli'nin bu yüzyıldaki edebî şahsiyet durumu anlaşılacaktır. Bütün bu tespitlerin üstünde bu çalışma, Rumeli kökenli müelliflerin dil özelliklerinin tespiti için önemlidir. Genel şekilde tespit edilen şahsiyetlere yönelik ayrıntılı çalışmaların yapılması için bu çalışmanın temel çalışmalardan biri olması da amaçlandı.

Şairlerin doğum yerleri konusunda, kaynakların kayıtları iki tarz bilgi taşır. Bazı şairlerin doğum yerleri için tam olarak şehir, kasaba, köy gibi yer bilgisi verilmiş, bazıları içinse genel olarak *Rumeli*, *Bosna* gibi bölge adları belirtilmekle yetinilmiştir. Birinci tarz bilgi doğum yerini ayrıntılıca verir. İkinci tarz genel bilgi için eğer elimizde başka kaynaklarda daha ayrıntılı yer verisi varsa, bunlar da ilgili kısımda belirtildi. Eğer ek veri yok ise, genel tarif aynen yazılmakla yetinildi.

Osmanlı Türkçesiyle yazılmış bir dönemi kapsamı sebebiyle bu makalede kişi ve eser adları gibi özel adların, mahlasların yazılmasında düzeltme işareti (^) kullanıldı. Ayrıntılı olacağı için transkripsiyon işaretlerinin kullanılmasından kaçınıldı. Arapça ve Farsça tamlamalar bir istisna dışında aynı mantıkla yazıldılar. Bu istisna kişi adlarıdır. Müelliflerin adları olan *Abdullah*, *Abdülbâkî* gibi adların *Abdu'l-lah*, *Abdü'l-bâkî* gibi şekillerde yazılması imlâ açısından gerekli gibi görünse de, bunların eser adı değil de bir kişinin adı veya mahlası olması sebepleriyle burada doğal bir istisna oluşturuldu; düzeltme işaretleri kullanılmakla yetinildi.

Osmanlı döneminde kullanılmış olan hicri tarihler, miladiye çevrildi ve her iki tarih de gösterildi. İki takvimin günlerinin birbirine tam uymaması dolayısıyla hicri yılın miladi dengi genelde iki ardışık yıl olarak yazıldı. Ancak, eğer hicri tarihin karşılığı olan miladi yıl bir kaynaktan tek yıl olarak açık yazılmışsa; tarihî olaylarla desteklenebilmişse; hicri ay verilmişse miladi tarih tek yıl olarak yazılabildi. Yine tam olarak hicri gün, ay ve yıl bilgisini taşıyan veriler tam tarih olarak miladiye aktarıldı.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Bir edebî şahsiyetin XVII. yüzyılda eser vermesi için hayatının önemli veya olgun yaştaki kısmını bu yüzyılda geçirmesi gerekir. Hayatının veya edebî yaratıcılık döneminin tamamını olmasa da, bir devresini XVII. yüzyılda geçirmiş edebî şahsiyetler bu çalışmanın kapsamındadır. Genel olarak 1715 yılına dek eser veren müellifler kapsandı. XVII. yüzyılda çalışma yaptığından emin olduğumuz ama hayatının çoğunu önceki veya sonraki yüzyılda geçiren bazı kişiler de aşağıya eklendi.

Yüzyıldaki Rumelili Edebî Şahsiyetler

Abdâl: Abdal Velî olarak da kayıtlıdır. Adı ve ölüm tarihi bilinmeyen Abdal, XVII. yüzyılda eser veren Bosnalı müelliflerdendir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan topraklarının kuzeybatı uçlarında, bugünkü Hırvatistan taraflarında yaşamıştır. Abdal mahlasından anlaşılacağı gibi, Bektaşidir. İki münacatı bulunan şair, tarihler de yazmıştır (Şabanović 1973: 221, Nametak 1989: 133-134).

Abdullah Abdî: Abdullah Efendi olarak da bilinmiştir. Tefsir alanında kalem oynatmış olan edebiyatçı, Bayramî tarikatı mensubu olmuştur. Mutasavvıf bir Bosnalıdır. İbni Arabî'nin "Füsus"unu işlediği için Şârihü'l-Fusus olarak bilinmiştir. Eserlerinin tamamı tasavvufa dairdir. *El Burhânü'l-Celî* adlı eseri Yusuf Suresi'nin 24. ayetinin tefsiridir. Kehf Suresi 86. ayeti ve Hûd Suresi 7 ayeti hakkında yorumlarda bulunmuştur. Bunların yanında, daha altı ayet yorumu yapmıştır. Yazılarının hepsi mistik bir havadadır. Konya'da 1644 yılında (hicri 1054) vefat etmiştir (Handžić 1933: 6, 29; Nametak 1989: 144).

Abdülhay: Edirne doğumludur. Celvetiyye tarikatına mensup olan şair, Saçlı İbrahim Efendi'nin oğludur. Temel eğitimini babasının yanında, onun terbiyesi ve tarikat yoluyla almıştır. Eğitimini babasının yanında aldıktan sonra sırasıyla Rumeli'deki Kazanlı kasabasında Şeyh Alâüddin Efendi zaviyesinde, Edirne'de Sultan Selim Han zaviyesinde, İstanbul'da Kadırga Limanı mahallinde Mehmed Paşa zaviyesinde, Valide Sultan Camii'nde vaiz olarak, Aziz Hüdayî Mahmud Efendi zaviyesinde seccade-nişin görevinde bulunmuştur. Sâlim Efendi'nin tezkiresine göre 1705'in Ekim-Kasım (hicri 1117 Receb) tarihinde, Safayî tezkiresine göre ise 1703-04 senesinde (hicri 1115) vefat etmiştir (Safâyî: 378, Sâlim: 493-494).

Abdülkemâl İsmâ'îl: Osmanlı filologlarından. Bugün Bosna Hersek'in orta kesiminde yer alan Travnik'te doğmuştur. Eserini 1642-43 (hicri 1052) yılında yazmış olan yazar, Belgrad ve daha başka bazı yerleri gezmiştir. Arapçanın gramerini *En-namliyye fî izhâri'l-kavâidü's-sarfîyye ve 'n-nahviyye* adlı eserinde yazmıştır. (Şabanović 1973: 244-).

Adlî: Mostar'da dünyaya gelen şair Adlî Çelebi olarak bilinmiştir. XVI. yüzyılın sonu ile XVII. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Bazı gazeller yazmış olan şair, Hacı Derviş (Zagriç), Muiyî, Senâî ve Yefîmî gibi şairlerin nazirelerine mazhar olmuştur. *Güfte-i Adlî Çelebi* eserini yazmıştır (Şabanović 1973: 114-115, Nametak 1989: 134).

Adnî: Adı Receb'dir. Rumeli muhitinde, günümüzde Yunanistan'ın kuzeyinde yer alan Serez'de doğan şair, Neşâtî ve Ağazâde gibi kimselerden feyiz almıştır. Şeyh Ramazan Dede'ye bağlanıp Mevleviliğe süluk etmiş ve bu yolda ilerledikten sonra Belgrad Mevlevihanesi'ne şeyh olmuştur. Safayî dışındaki bazı kaynaklarda vefat tarihi 1688-89 (hicri 1100) şeklindedir. Mezarı Belgrad'dadır. Safayî tezkiresine göre 1683-84 yılında (hicri 1095) vefat etmiştir (Safâyî: 393, Çeltik 2008: 23).

Aga Dede: Günümüzde Bosna Hersek'te Doboy yakınlarındaki Dobore'de doğmuştur. II. Osman'ın (Genç Osman) katline dair bir şiir yazmıştır. Dedesi İlyasoğlu Muhyiddîn, Böğürdelen'de hizmetler yapmıştır. Muhyiddîn'in oğlu Yûsuf da Aga Dede'nin babasıdır (Şabanović 1973: 222-225).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Ahmed Çelebi: Saraybosna'da dünyaya gelmiş olan Ahmed Çelebi, meşhur bir edebî şahsiyet olmamıştır. Bu şairin hayatına dair herhangi bir belge bugüne ulaşmamıştır. Kendisine dair bilgi, kendi diliyle yazdığı ve Saraybosna'ya dair özlemi anlattığı, şehrin özelliklerinden söz ettiği uzun şiirinde vardır. Eserinden anlaşıldığı şekilde Ahmed Çelebi, XVII. yüzyıl ilk yarısında yaşamıştır (Şabanović 1973: 220, Nametak 1989: 94-95).

Ahmed Çelebi Tuzlavî: Bugün için Bosna Hersek'teki Tuzla'da doğmuştur. Hayatı hakkında sağlam bilgi bulunmayan şair Ahmed Çelebi, XVI. yüzyılın ikinci yarısıyla XVII. yüzyılın başlarında yaşamıştır. Kadılık yapmış ve Türkçe şiirler kaleme almıştır. Mehmed Handžić'in eserinde hicri XI. yüzyılın başlarında (1591-1600'ler civarı) vefat etmiş olan Tuzla doğumlu bir kadı Ahmed Çelebi kayıtlıdır (Handžić 1933: 56, Şabanović 1973: 110-111).

Ahmed Efendi: Edirne doğumlu şair, Pervâne-zâde olarak tanınmıştır. 1702-03 (Hicri 1114) yılında vefat etmiştir (Sâlim: 190-191).

Ahmed Sûdî: Fars ve Arap edebiyatı konularında yazılar kaleme almıştır. Sokollu Mehmed Paşa'nın vezir olduğu dönemde İstanbul'da müderrislik yapmıştır. XVI. yüzyılda da yaşayan Ahmed Sûdî'ye XVII. yüzyıl nesri içinde yer verilir (Nametak 1989: 137).

Ahmedî: Bugün Arnavutluk'un batı sınırlarındaki İşkodra şehrinde doğmuştur. Ölüm tarihi 1737-38 (hicri 1150) senesidir (Aydemir 2012: 233).

Aklî: Adı Mehmed'dir. Günümüzde Makedonya topraklarında yer alan İştîp'te dünyaya gelmiştir. Erken yaşta İstanbul'a gelmiş ve eğitimi sonrasında kadılığa girmiş, bazı yerlerde görevde bulunmuştur. Ankaravî Mehmed Efendi'ye mülazımlık görevinde yer almıştır. 1687-88 yılında (hicri 1099) Nemçe seferine serasker olan Yeğen Osman Paşa'nın yanında ordu kadısı olması sebebiyle mazlumen katledilmiştir. Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr'da da genel bilgi sonrasında öldürülmek suretiyle vefat ettiği belirtilmiştir. Tezkiretü's-Şuara'da şairin 1687-88 (hicri 1099) yılında padişahın idam cezası vermesiyle hayatını kaybettiği yazılmıştır (İsmâ'îl Belîğ: 281, Safâyî: 397, Sâlim: 511).

Allâmek: Bu Bosnalı şahsiyetin adı Muhammed'dir. Muhammed b. Mûsâ el-Bosnavî şeklinde de kaydedilmiştir. 1595 yılı (hicri 1003) civarında Saraybosna şehrinde doğmuştur. Saraybosna'da Gazi Hüsrev Beg Medresesi'nde eğitim aldığı sıralardan itibaren Allâmek mahlasını kazanmıştır. *Sûre el-Fâtiha* adlı eserinde kendisinin söylediği gibi, henüz 17 yaşındayken Osmanlı İmparatorluğu genelinde bilinen müderris Şîrvânî'nin derslerini dinlemek istemiş, Şîrvânî'nin İstanbul'daki medreseye geldiği yıl olan 1611-12 (hicri 1020) tarihinde Allâmek de başkente gelmiştir. Temel eğitimi sonrasında geldiği İstanbul şehrinde sağlam bir eğitim kurumunda eğitimini sürdürmüştür. Allâmek, 1627 (hicri 1037) yılı öncesinde Hasanbegzâde Medresesi'nde müderris olmuştur. Bu dönemlerinde birçok sure yorumu yazmış, çalışmalar yapmıştır. Eğitimciliği devam etmiştir. Eserleri arasında Kur'an tefsir ve yorumları içeren *El Hâdî*, *Hâşiye alâ Envârü't-tenzîl* ve *Esrârü't-ta'vîl*, *Hâşiye alâ tefsîr sûratü'l-kehf*, *Hâşiye alâ tefsîr sûratü'n-naba'*, *Tefsîr sûratü'l-feth*, dinî yorum yazıları; sentaks alanında *Mollâ Câmî alâ'l-Kâfiye*, *Ta'likât alâ'l-hâşiye li-'isâmü'd-dîn*; mantık konusunda *Şerhü's-Şemsiyye*, *Hâşiye alâ şerhü'l-Kutb alâ's-Şemsiyye*, *Hâşiye alâ şerhü'l-Mavâkif* ve yönetim konusunda *El Cevâhirü'l-mudî'a fi'l-ahkâmü's-sultâniyye* gibi çok sayıda eser yer almıştır. 1636-37 senesinde (hicri 1046) hayatını kaybetmiştir (Şabanović 1973: 131-140).

Alî: Saraybosna'da doğmuştur. Halveti dervişlerindendir ve uzun zaman Hüsrev Beg tekkesinde şeyhlik yapmıştır. *Fazâil-i Cihâd* eserini kaleme almıştır. Saraybosna şehrinde 1640 (hicri 1050) yılında vefat etmiştir (Şabanović 1973: 241, Nametak 1989: 149).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Alî: Bosna'da yer alan Üsküf'te (*Skoplje/Uskoplje*) doğmuştur. Süleymân Begzâde olarak bilinmiş, 1621 senesinde (hicri 1030) hayatta olduğu yazılmıştır (Handžić 1933: 113, Šabanović 1973: 215).

Âlî: Adı Alî'dir. Edebî dünyada Âlî ve Âlî Bosnavî olarak tanınmıştır. Saraybosna'da dünyaya gelmiştir. Edebî şahsiyet Hasan Kâfi'ye göre şair Bosna'nın Akhisar (*Prusac*) kasabasındandır. Memleketi Bosna olan şair, İstanbul'a gelip burada tahsilini kadılık üzerine tamamlamıştır. Sonrasında bazı yerlerde kadılık yapmıştır. Edebî yaratıcılık olarak divanını oluşturmuştur. Şiiri ve inşasıyla tanınmıştır. Terci-i bent de kaleme almıştır. Şeyhî'ye göre şairin vefat tarihi 1646 (hicri 1056), Safayi'ye göre de şair 1647-48 senesinde (hicri 1057) vefat etmiştir (Šabanović 1973: 249-251, Safâyî: 371, Çeltik 2008: 26).

Âlî: Asıl adı Âlî olan şair, Mora'da doğmuştur. Yeniçeri dergâhında da bu mahlasıyla ünlü olmuştur. 1688-89 (hicri 1100) yılında vefat etmiştir (Sâlim: 488).

Alî Alâuddin Şehzâde: Günümüzde Bosna Hersek'in orta kesiminde, Travnik'in güneybatısında yer alan Akhisar'da (*Prusac*) 1560 yılında doğmuştur. Memleketinde hem kadı hem müderris olarak çalışmıştır. Şehzâde'nin çağdaşları onun bir divana sahip olduğunu söylemişlerdir ancak divanı kayıptır. 1646 yılında vefat etmiştir (Nametak 1989: 106-107).

Alîmî: Adı Kâsım olan edebî şahsiyet, Çorlulu Kâsım Efendi şeklinde de tanınmıştır. Kadılar zümresine mensuptur. Çorlu'da doğmuştur. 1627-28 (hicri 1037) yılında ebediyete intikal etmiştir (Mûcib 1997: 48).

Ârif: Adı Ahmed'dir. Günümüzde Macaristan sınırları içinde olan Peçuy'da doğmuştur. Veliliği ve kerameti ile meşhur olmuş olan Gülşenî Şeyh Mustafa adlı şeyhin oğludur. Tahsilini tamamlamasından sonra, keşif niyetiyle Konya'ya davet olunmuştur. Burada Konya Mevlevihanesi'nde uzun zaman hizmet edip tarikat adabını tamamladıktan sonra memleketindeki Peçuy Mevlevihanesi'ne şeyh olmuştur. Peçuy ve civarını düşmanlar işgal edince Filibe'ye gelmiş, buradaki Mevlevihane'ye şeyh olmuştur. Daha sonra 1714-15 (hicri 1126) yılında ise, İstanbul Yenikapı civarındaki Mevlevihane'ye Nesib Dede'den sonra şeyh olmuştur. 1724-25 senesinde (hicri 1137) dünyadan göçmüştür. (Safâyî: 420, Sâlim: 481).

Ârifî: Mehmed ismine sahip olan şair, bugün Yunanistan'ın doğusunda, Ege Denizi kıyılarında yer alan Kavala'da dünyaya gelmiştir. Birçokları gibi, İstanbul'a gelerek tahsilini tamamlamış, birçok kasabada da mutasarrıf olarak hizmette bulunmuştur. 1647-48 senesinde (hicri 1057) vefat etmiştir (Safâyî: 371).

Arûzî: Adı Mehmed olan edebî şahsiyet Bosna'da doğmuştur. Temel eğitimi sonrası İstanbul'a gelmiş ve başkentte yüksek düzeyde eğitim almıştır. Çok yetenekli ve çalışkanmış. 1656'da (hicri 1067) Yusuf Çavuş medresesinde müderris olmuş, ileriki döneminde ise birçok medresede ders vermiştir. Arap filolojisi ve mahlasından da anlaşılacağı gibi, ölçülerle tanınmıştır. Döneminde edebî ölçülere dair çok sayıda yazı kaleme almış, bunlar entelektüel muhitin ilgisinde olmuştur. Sadeddîn Et-Taftâzânî'nin *Telhîs* adlı eseri üzerine çalıştığı söylenmiştir (Šabanović 1973: 335-336).

Âsafî: Esas adı Bosnavî Hızır Çavuş'tur. Anlaşılacağı üzere Bosna'da doğmuştur. Latif biri olarak tanınır. Farsçayı iyi bildiği ve muammada cihan üstadı olduğu söylenmiştir. 1621'de (Hicri 1031) Kefe'ye sandalla giderken boğulmuştur (Mûcib 1997: 22).

Âsım: Adı Yûsuf'tur. Bosna doğumlu şair, Bosna mahkemesinde başkâtip olarak çalışmıştır. İsmail Belîğ dışındaki kaynaklarda doğum yeri daha ayrıntılı şekilde Saraybosna olarak verilmiştir. Saraybosna şairin eğitim aldığı ve hayatını geçirdiği yer olmuştur. Şiirlerinde Sâbit ve

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Râmî ile Bâkî'nin etkileri görülür. Mürettep divanı mevcuttur. Mart 1710 (hicri Muharrem 1122) tarihinde vefat etmiştir (Şabanović 1973: 411-412, İsmâ'îl Belîğ: 255, Çeltik 2008: 28).

Âşık: Adı Ahmed olan edebî şahsiyet, Münecimbaşı Ahmed Dede, Ahmed Efendi olarak tanınmıştır. Selanik'te doğmuştur. Gramer, mana, tefsir, hadis, fıkıh gibi alanlara hâkim bir bilim adamıdır. Selanik Mevlevihanesi Şeyhi Mehmed Dede'den eğitim almıştır. Sonrasında İstanbul'a gidip Galata Mevlevihanesi'nde Arzî Dede'ye hizmet etmiştir. Bir süre sonra ise Arzî Dede'nin izniyle Kasımpaşa'da Mevlevihane şeyhi olan es-Seyyid Halîl Efendi'nin yanına geçmiştir. Zamanla Harem-i Hümayun'daki tanıdıkları vasıtasıyla devlet için çeşitli tercüme faaliyetlerinde bulunmuştur. Ubeyd-i Zâkânî'nin *Letâifnâme-i Arabî*'sini tercüme, Mevlana Usâm'ın Farsça yazdığı *İstiâre Risâlesi*'ni ve Kadı Azdüddîn'in ahlakla ilgili bir metnini şerh etmiştir. Bunlardan başka *Câmiü'd-Düvel* adlı çok değerli bir tarih eseri vardır. Ahmed Dede, 1701-02 (hicri 1113) yılında vefat etmiştir (Sâlim:191-197).

Aşkı: Ergeneli Şeyh Sinan Efendi'nin küçük kardeşi olan Deli Abdülvâsî'dir. Anlaşılacağı üzere, Uzunköprü doğumludur. Derviş-siret, deli-suret, ilahi sırlara aşına biri olmakla bilinip bulunduğu yerlerde kürsüye çıkıp insanlara çeşitli nasihat verici vaazlar vermiş. 1619'da (hicri 1029) Yenişehir'de kürsüye çıkıp vecd ile vaaz verirken söyledikleri ahali tarafından küfür sanılıp öldürülmüştür (Mücib 1997: 47).

Avnî: Adı Mahmûd'dur. Filibe doğumludur. İstanbul'a geldikten sonra eğitimini sürdürmüş ve kadı olması sonrasında birçok yerde görev yapan şair, 1664-65 senesinde (hicri 1075) dünyaya gözlerini yummuştur (İsmâ'îl Belîğ: 284, Safâyî: 378).

Avnî: Asıl adı Yûsuf olan şair günümüzde Bulgaristan sınırları içinde bulunan Tırnova şehrinde doğmuştur. Mülazım ve kadı zümresine mensup olan şairin vefat tarihi 1708-09 (hicri 1120) olarak yazılmıştır. Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübde'ti'l-Eş'âr adlı tezkirede ise vefat tarihi 1709 (hicri 1121) şeklindedir (İsmâ'îl Belîğ: 284, Sâlim: 519).

Ayânî: Şairin adı Süleymân'dır. Günümüzde Makedonya'nın güneyinde yer alan meşhur ve güzel şehir Manastır'da dünyaya gelmiştir. Sultan I. Ahmed dönemi şairlerinden olmuştur. Yüksek eğitimini tamamlayıp Monla Çelebi'nin yanında mülazım olmuştur. Şuh, gönül hoş bir meşrep ve bilim yönü olan bir edebî şahsiyet olarak Ayânî'nin bu özellikleri eserlerine de yansımıştır. Ancak, hasta ve bünye bakımından zayıf olan Ayânî, genç bir yaşta hayatını kaybetmiştir (Nureski 2008: 143-144).

Âzerî: Ahırlar emiri çocuklarından Bostan-zade İbrahim Efendi'dir. Edirne'de dünyaya gelmiştir. 1642-43 (hicri 1052) senesinde vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 10).

Âzim: Adı Mehmed'dir. Şa'bânzâde Mehmed Efendi'nin oğlu olan şair divan sahibidir. Kâfzâde Feyzî'nin Leylâ vü Mecnûn'una zeyil yazmıştır. Temmuz 1712 (hicri Cemâziyelâhîr 1124) tarihinde vefat etmiştir (Handžić 1933: 57, Şabanović 1973: 417-418).

Azîzî: Adı İsâ olan şair Bosna'da bir yerde doğmuştur. İsâ Efendi, temel eğitimi sonrası İstanbul'a gelmiş ve yüksek eğitimini burada almıştır. Hemşehrisi Rûznâmecî İbrâhîm Efendi'yle tanışması kendisinin burada tutunmasını kolaylaştırmıştır. Belgrad'a molla olarak atanmış, sonraki dönemdeyse Bursa ve Edirne'de molla olmuştur. 1636'da (hicri 1046) Anadolu kazaskeri görevinde bulunmuştur. 1640 (hicri 1050) yılında vefat etmiştir (Şabanović 1973: 377).

Azîzî: Adı Mehmed Azîz olan şair İsâzâde Mehmed Azîz Efendi olarak da bilinmiştir. Edebiyat camiasında aynı mahlasla (Azîzî) yer almış olan İsâ Efendi'nin oğludur. Mevâlî zümresinden bir bilginidir. İsmâ'îl Belîğ'e göre Selanik'te doğmuştur. Yerel ilk bilim eğitimini babasından almış, sonra Süleymân Efendi'den eğitimini sürdürmüştür. Mezuniyeti akabinde mülazım olmuş, sonraki yıllarda müderris olmuştur. Birçok medresede görev yapmıştır. İleriki

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

döneminde müderrislikten yargı alanına geçmiş, Bursa kadısı payesiyle Selanik'te kadı olmuştur. Veba hastalığından 1689 Mart veya Nisan ayında (hicri Cemâziyelâhir 1100) vefat etmiştir (Şabanović 1973: 377-378, İsmâ'îl Belîğ: 270).

Bahrî: Asıl adı Mehmed'dir. Kilitbahir'de doğmuştur. Henüz gençken sultan sarayı Enderun'unda *şeb-çerâğasa* çıraklık yapmıştır. Enderun ağalarının yanında hünerlerini ispat ettikten sonra Harem'den beylerbeyliği göreviyle taşraya çıkmıştır. Sultan II. Mustafa zamanında da devlet hizmetlerinde bulunmuş bir şairdir. 1700-01 (hicri 1112) yılında vefat etmiştir (Sâlim: 235-236).

Behcefi: Adı Hüseyin'dir. Balkanlar'ın kuzeydoğu sınırı yakınlarında, Bulgaristan'ın Tuna kıyılarına yakın Razgrad (Hezargrad) şehrinde dünyaya gelmiştir. Eğitimi aldıktan sonra kâtiplik görevinde bulunmuş, uzun zaman da tarihçilik yani vakânüvislik yapmıştır. Asrın şairlerinden biri olmuştur. Daha sonraki hayatında bazı vezirlerin kâtibi, nedimi ve musahibi olmuştur. 1683 yılındaki II. Viyana Kuşatması'na katılan şair, sefer dönüşünde yol sırasında Belgrad'da vefat etmiştir. Behcefi'nin Çehrin seferine dair bir tarihi ve mürettep divanı vardır. Bazı kaynaklarda şairin İstanbullu olduğu yazılmıştır (Safâyî: 101, Çeltik 2008: 34).

Bezmî: Adı İbrâhîm olan şair, Yasakçızâde İbrâhîm Çelebi veya Yasakçızâde İbrâhîm-i Bosnavî olarak tanınmıştır. Tekirdağ'a Mustafa Paşa'nın yanına gitmiştir. Paşanın maiyetiyle beraber Viyana seferinde (kuşatmasında) yer almış, savaş sırasında onun çadırındayken mayına basarak 1683 (hicri 1094) senesinde sağ bacağından yaralanıp hayatını kaybetmiş, şehit olmuştur. Divan tertip etmiştir. Divanın tamamı elde olmayan şair, şiirlerinde lirik bir dil kullanmıştır (İsmâ'îl Belîğ: 28, Nametak 1989: 115-116).

Bülbülî: Mostar'da dünyaya gelmiştir. Şair XVII. yüzyılda başladığı edebî faaliyetlerini XVIII. yüzyılda da sürdürmüştür. Şairin en eski eseri 1690 yılına ait bir şiirdir. Yazdıklarından birisinde 1692'deki bir savaştan söz etmiştir. Daha sonra 1701 yılına ait bir eserinde Hersek valisi Recep Paşa'dan söz eden bir kutlamayı, 1703'te başka bir olayı anlatmıştır. Bunun sonrasında Bülbülî'nin XVIII. yüzyıl çalışmaları devam etmiştir. (Handžić 1933: 113, Nametak 1989: 171).

Cârî: Ujçeli Cârî Çelebi, XVI. yüzyılın sonunda veya XVII yüzyılın başında burada doğmuştur. Şair hakkında bilgiyi Evliya Çelebi de vermiştir. Bu bilgilere göre şairin divanı vardır. Onun anlattıkları ışığında şairin 1664'te sağ olduğu anlaşılır. Şairin divanı bugün kayıptır. Kendisinin yazdıkları içinden günümüze sadece bazı şiirleri ve kronogramları kalmıştır (Şabanović 1973: 331-333, Nametak 1989: 127).

Cezbî: Esas adı İbrâhîm olan şairin doğum yeri, bugün Yunanistan'da ye alan Tırhala kasabasıdır. İlim ve irfanıyla dikkat çeken şair, Paşmakçızâde es-Seyyid Alî Efendi'nin iki defa Rumeli kazaskerlik yaptığı dönemlerde de bazı kasabalara kadılık görevini yerine getirmiştir (Sâlim: 271-272).

Cüdfî: Rumeli'den tanınmış ve Müzellef Ahmed Çelebi olarak şöhret kazanmış bir şairdir. Doğduğu şehir belirtilmeyen şahsiyetlerdendir. Hayatının ilk dönemlerinde şiir, bilime eğilimli bir kişi olarak Bursa'da müderris iken Medine'de bulunmak istemesi üzerine, Hicaz yolundayken Kahire'ye varıp Hazreti Ebû Bekir hanedanına intisap etmiştir. Medine'de bir hayli zaman mücavir olup 1700-01 (hicri 1112) yılında hayata gözlerini yummuştur (Safâyî: 150-151).

Dâmâd: Mahmûd adındaki edebî şahsiyetin doğum yeri Mostar'dır. Tam adı Mahmûd b. Halîl el Mostarî şeklinde de geçer. İlk eğitimi sonrasında genç yaşında başkent İstanbul'a gitmiş, burada yüksek eğitimini tamamlamıştır. İstanbul'da hemşehrisi meşhur Ahmed Beyâzîzâde'nin kızıyla evlenmiştir. Müderrislik yapmış olan Dâmâd, Arapça gramer, stilistik, retorik, metrik ve şeriat kaideleri hakkında bilinmiş bir şahsiyet olmuştur. Molla Câmî'nin Arapça sentaksa dair

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

eserine yorum yazmaya başlamış ancak, akuzatif kısmına (el-Mensûbât) kadar gelmiş, eseri tamamlayamamıştır. *El-Bedi'yye* adlı eseri Arap stiliyle yazılmıştır. *Şerhü'l-arûzü'l-Endelusi* eseri *Arûzü'l-Endelusi* eserine yorumdur. 1688 (hicri 1099) yılında Halep kadısı olarak görev almış ve aynı yılın Eylül veya Ekim ayında (hicri Zilhicce) vefat etmiştir (Şabanoviç 1973: 370-372).

Dânâ: Asıl adı Ferezdak İbrâhîm Çelebi'dir. Bugün Bulgaristan'da bulunan Yanbolu'da dünyaya gelmiştir. Kırım hanı Bahadır Giray Han'ın nedimi olup yaptırılan köşk için yazılan yeni tarih eseri ona aittir (Mücib 1997: 31).

Derûnî: Bugün Bosna Hersek'in kuzeyindeki Banya Luka'da dünyaya gelmiş olan bu edebî şahsiyet, Çolakzâde (Boşnakçada *Čolaković*) olarak da bilinmiştir (Handžić 1933: 56).

Dervîş: Şair, günümüzde Arnavutluk'ta bulunan Elbasan şehrinde doğmuştur. Ölüm tarihi 1645 (hicri 1055) senesidir (Aydemir 2012: 234).

Emîn: Şairin adı Mehmed'dir. Ege Denizi kıyısında yer alan meşhur ve güzel Selanik şehrinde dünyaya gelmiştir. Sâlim Efendi'nin Tezkiretü'ş-Şuara'sında şairin doğum yeri Delvine olarak belirtilmiş ve şairin bir süre Selanik'te bulunduğu yazılmıştır. Nazîrîzâde olarak tanınmıştır. İlk eğitimi sonrasında bazı padişah hizmetlerinde bulunmuş, alî kapıcıbaşılığı payesi almıştır. Sâlim Efendi'ye göre İstanbul'da yaşadığı zorluklardan ötürü gittiği Kıbrıs'ta defterdar olduğu sırada, 1712-13 (hicri 1124) yılında vefat etmiştir. Tarih alanında da becerikli olduğu belirtilmiştir. Emîn, Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler yazmasıyla bilinirmiştir (Safâyî: 81, Sâlim: 180-181).

Enîs: Adı Receb olan şair, Edirne'de doğmuştur. Şeyh Enîs olarak da anılmıştır. Genç yaşında memleketinden ayrılarak İstanbul'a varmış, burada Yenikapı dışında yer alan Mevlevihane'ye gelmiş ve Mevleviliğe intisap etmiştir. Adı geçen zaviyede kırk sene Mesnevi okumuş, velilik ve kerametiyle meşhur Ahmed Dede'nin yanında yetişmiştir. Safayî'ye göre zamanında Farsça bilmekte ve Mesnevi okumakta yegânedir. Safayî'nin tezkiresini yazdığı zamanda Edirne'deki Muradiye Camii yakınında bulunan Mevlevihane'de şeyh ve mürşit olup mesnevi dersi vermekle ve manevi bilgi sunmakla gecesini, gündüzünü geçirmiştir. Şair, Mevlevilerce kabul görmüş ve oldukça sevilen şeyhlerden olmuştur. Şiirleri mazmunlarla yüklüdür ve her sözü akıcı olduğundan itibarlı kabul edilmiştir. Enîs, 1683-84 (hicri 1095) yılında Edirne Mevlevihanesi'nin şeyhi olmuştur (İsmâ'îl Belîğ: 24, Safâyî: 76, Sâlim: 175-176).

Es'ad: Bugün Yunanistan'ın orta batısında yer alan Yanya şehrinde doğmuş olan şairin adı da Es'ad şeklindedir. Bazı insanların oğullarına hocalık yapması sebebiyle Es'ad Hoca olarak bilinmiştir. Bilim ve nezaketiyle sıvrilen şair 1686-87 (hicri Safer 1098) yılında İstanbul bilim çevresine katılmıştır. Burada Ebû Saîdzâde Feyzullah Efendi'nin yanına gelmiştir. 1690-91 (hicri 1102) yılında sadrazam olan Koca Alî Paşa'ya bir kaside vermiş, beğeni kazanmıştır. 1694-95 (hicri 1106) senesinde Paşmakçızâde es-Seyyid Alî Efendi'nin yanında Defterdâr Yahyâ Efendi Medresesi'nde, 1707 (hicri 1119 Şaban) yılında Sadrüddinzâde Mehmed Sâdık Efendi'nin yanında Eyyühüm Medresesi'nde, 1713-14 (hicri 1125) senesinde Sahn ile Fâtıma Sultân Medresesi'nde ve 1716-17 (hicri 1128) yılında ise Medâris-i Sahn-ı Semân'dan birinde, ertesini yıl Edirnekapısı Mihrimâhî'nde bilim öğrenmeye devam etmiştir. Mustafa Safayî'nin dediğine göre, bilgi ile dopdolu bir insandır. Arapça şiirleriyle ülke çapında tanınan ve Farsça şiirleriyle takdirleri toplayan bir şairdir. Farsça, Arapça ve Türkçe kasideleri dikkate şayan eserlerdir (Safâyî: 86, Sâlim: 172-173).

Es'ad: Selaniklidir. Büyük müderrisler zümresinden olup Şeyhzâde olarak bilinmekteydi. Öğrenimini tamamlayıp müderris olmuştur. Kırk akça müderrisliğe kadar yükselmiş olan şairin mürettep bir divanı vardır. 1619-20 yılında (hicri 1029) İstanbul'da ebediyete intikal etmiştir. Başka kaynağa göre ise vefat tarihi 1633-34 (hicri 1043) şeklindedir. Divanının başındaki naatta

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

belirtildiğine göre şair Mevlevî'dir. Şiirlerinde Mevlevilikten çok rint ve âşık tarzında unsurlar vardır (Mûcib 1997: 20, Çeltik 2008: 38).

Fâhir: Adı Sâlih olan şair, Bosna doğumludur. Sâlim Efendi tezkiresinde doğduğu şehir bilgisi de Saraybosna şeklinde yazılmıştır. Divan-ı Hümayun kâtiplerine mensup olmuştur. Bu görevinden affını istemiş, Şeyh İlyâs adlı şeyhin yolunda uzun zaman seyahat etmiş, ilminden dolayı bazı paşaların huzurunda imamlık yapmıştır. Bunun dışında Sakız'da seccade-nişinlik ve 1715-16 (hicri 1127) yılında Mora kaleleri fethedildiğinde kale hazinesine mukabeleci olmuştur. Mora'daki görevi çok uzun sürmemiş, kısa bir zaman sonra burada vefat etmiştir. Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr'da vefat tarihi farklı olarak 1708-09 (hicri 1120) şeklinde verilmiştir (Şabanović 1973: 421, İsmâ'il Belîğ: 291, Safâyî: 478-479, Sâlim: 538).

Fahrî: Adı Mehmed olan şair, Çorlu'da dünyaya gelmiştir. Eğitimi aldıktan sonra, döneminde Rumeli valisi olan Arslan Paşazâde Ali Paşa'ya divan kâtibi olmuş, Yanya'da imamlık ve hatiplik yapmıştır. 1645-46 yılında (hicri 1055) burada vefat etmiştir (İsmâ'il Belîğ: 314, Safâyî: 442).

Fâ'iz: Bosna'da doğmuş olan şairin adı Abdullah'tır. Handžić eserinde doğum yerini Saraybosna olarak verir. Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr adı eserde şairin mahlası "Fâyizî" şeklinde kayıtlıdır. Sâmi'î mahlasıyla tercümelerde bulunmuş olan Abdülkerîm Efendi'nin oğludur. İyi bir eğitim aldığı söylenen şair, mülazım ve müderris olmuştur. Eğitiminin son ve yüksek kısmını İstanbul'da tamamlamıştır. İstanbul ve Saraybosna'da medreselerde ders vermiştir. Sâlim tezkiresinde müderrislik yaptığı yer Saraybosna'daki Malkoç Efendi Medresesi olarak belirtilmiştir. 1688-89 tarihinde (hicri 1100) Saraybosna'da bulunduğu bir zamanda vebaya tutulmuş ve vefat etmiştir. Sâlim Efendi'ye göre 1688-89 (hicri 1100) yılında Bosna'ya haremینی götürmek için vardığında karnındaki rahatsızlıktan dolayı vefat ettiği notu düşülmüştür (Handžić 1933: 49, Şabanović 1973: 375, İsmâ'il Belîğ: 293, Safâyî: 453, Sâlim: 530).

Fâizî: Bâkîzâde Es'ad Efendi adıyla tanınmış şair, Edirne'de doğmuştur. 1665-66 (hicri 1076) yılında vefat etmiştir (İsmâ'il Belîğ: 292).

Fasîhî: Adı Mustafâ'dır. Günümüzde Bulgaristan toprakları içinde kalan Tuna'nın güney kıyısındaki Niğbolu'da doğmuştur. Eğitiminden sonra İstanbul'a göç edip burada Divan-ı Hümayun kâtipleri zümresine katılmıştır. Kâtiplikteki başarısıyla bazı vezirlere divan efendisi olmuş, II. Ahmed Han'ın zamanında veziriazam olan Hacı Ali Paşa'ya intisap etmiş, defter emini olarak görev almış ve uzun süre bu görevde kalmıştır. Kendi arzusu doğrultusunda ömrünün son zamanlarına yakın Beşiktaş'taki Şeyh Yahyâ zaviyesinde post-nişin olup Odabaşı Şeyh Fenâyî'nin hizmetine girmiş, zaviye yanında kendisine yapılan binada nice zaman yaşadktan sonra 1694 yılının (hicri 1106 Rebiülevvel) Ekim-Kasım ayı civarında vefat etmiştir. Şeyh Yahyâ Efendi türbesi civarında defnolunmuştur. Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr'da vefat tarihi ise farklı olarak 1723-24 (hicri 1136) şeklinde yazılmıştır (İsmâ'il Belîğ: 317, Safâyî: 465, Sâlim: 559).

Fâyiz: Adı Mustafâ'dır. Edirne'de doğmuş olan şair, Börekçizâde olarak tanınmıştır. Tahsilinde ilerleyip Edirne müderrisleri arasında yerini almıştır. Mürettep divanını oluşturmuştur. 1716-17 senesinde (hicri 1129) hayatını kaybetmiştir. Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr'da vefatı için de Tezkire-i Safâyî'den biraz farklı olarak Edirne Bâyeziddiyyesi müderrisi iken 1717-18 (hicri 1130) yılında olduğu kaydı düşülmüştür (İsmâ'il Belîğ: 304, Safâyî: 485-486, Sâlim: 531).

Fazlî: İsmi Osmân'dır. Günümüzde Bulgaristan'da yer alan Şumnu'da dünyaya gelmiştir. Halvetiyye şeyhlerinden Zâkirzâde Şeyh Abdullah Efendi'nin oğludur. Adı geçen şeyhin halifesi olarak bir müddet Aydos'ta, daha sonra Filibe'de kalmış, akabinde de İstanbul'a gitmiştir. Başkentte Kul Camii adıyla bilinen camide imamlık ve hatiplik yapmış, camiye yakın bir eve yerleşip burada evlenmiştir. Sonrasında öğrenciler için hücrecikler inşa ettirip öğrencilerin eğitimi,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

imamlık ve vaaz işlerinde ilerleyip Atbâzârî Şeyh ve Atbâzârî Seyyid Osmân Efendi olarak şöhret bulmuştur. Sonrasında Şeyh Ebu'l-vefâ Camii'nde vaizlik görevinde bulunmuş, 1683-84 (Hicri 1095) senesinde Sultan Selim'in meşihati ile lütuflandırılmıştır. Sultan II. Süleymân Han'ın iktidarı sırasında gözden düşmüş ve uyarı alıp 1690 (hicri 1101 Şevval) senesinde Kıbrıs'a gönderilmiştir. Bu adada yaşarken 1692 (hicri 1102 Zilhicce) senesinde dünyadan göçmüştür. Tezkire-i Safâyî'de şairin vefat tarihi burada 1688-89 yılı (hicri 1100) olarak kaydedilmiştir Fazlî'nin *Telvîh ve Tavzîh, Muhtasar ve Mutavvel* ve Sadrüddîn-i Konevî'nin *Sûre-i Fâtiha Tefsîri* ile *Şerh-i Fusûs'a* hâşiyeleri olduğundan başka, şiirde oldukça becerikli bir şair olarak bilinmiştir. (Safâyî: 464, Sâlim: 561-562).

Fazlî: Mostar'da dünyaya gelmiş dönemin edebî şahsiyetlerinden biridir. Kendisine dair pek bilgi yoktur (Handžić 1933: 56).

Fehmî: Adı Dervîş'tir. Bugün Bulgaristan'ın batı sınırında, Makedonya'ya yakın bir konumda bulunan Köstendil'de dünyaya gelmiştir. Sakkazâde olarak ünlenmiştir. Erken yaşında İstanbul'a gelip tahsille mülazım ve müderris olmuş, büyük görevler yerine Sofya'da hizmet vermiştir. Buradan emekli hayatına geçmiş ve 1667-68 yılında (hicri 1078) hayata gözlerini yummuştur Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr'da şairin Ayasofya müderrisi iken hicri vefat ettiği kaydı vardır (İsmâ'il Belîğ: 328, Safâyî: 450).

Fenâyî: Mustafâ adlı şair, Şumnu'da dünyaya gelmiştir. Erken yaşta İstanbul'a gelip yeniçeri odalarından yirminci bölükte karakullukçu olmuştur. Adım adım aşçı, vekilharç ve odabaşı olup, sonrasında Beşiktaş yakınında bulunan Şeyh Yahyâ Efendi evladı Emetullah Kadın'la evlenmiştir. Yahyâ Efendi türbesi civarında uzun süre sakin olmuş, Safâyî'nin anlatımıyla "ümme bir insan iken, Şeyh Yahyâ'dan feyiz almış, Halvetiyye tarikatından Şeyh Selâmî Efendi'nin müridi olmuştur. İrşadı sonrasında Yahyâ Efendi türbesi yakınında zaviye inşa etmiştir. Burada zamanla Odabaşı Şeyhi olarak ünlenmiş ve 1703-04 senesinde (hicri 1115) vefat etmiştir (Safâyî: 480).

Fennî: Yûsuf adına sahip şair, Üsküp'te doğmuştur. Erken yaşta İstanbul'a gelip burada eğitimini aldıktan sonra, döneminde şeyhülislam olan Yahyâ Efendi'den mülazım ve müderris olmuş, Medine'de kadı iken ilmindeki başarısına istinaden Mekke'ye tayin olmuş ve burada 1666-67 yılında (hicri 1077) vefat etmiştir (İsmâ'il Belîğ: 327, Safâyî: 450).

Ferîdûn: Şairin adı Şîr Alî olarak geçer. Şabanović ise adının Alî Şîr olduğunu özellikle belirtir. Saraybosna'da dünyaya gelmiştir. Temel eğitim ve kâtiplik üzerine eğitimini tamamlaması sonrasında İstanbul'da bazı sultan vakıflarında kâtip olmuştur. Şîr Alî Çelebi adıyla tanınmış olan şairin divanı vardır. 1658-59 tarihinde (hicri 1069) hayata gözlerini yummuştur. Nâilî'ye ait "Adni künâm eylesin Şîr Alî ya İlâh" şeklinde mısra vefatına tarihtir (Şabanović 1973: 323-325, Safâyî: 449, Çeltik 2008: 43).

Fevzî: Mehmed adına sahip şairin doğum yeri Saraybosna'dır. Eğitimi için memleketinden çıkıp İstanbul'a gelmiş, Üsküdar'da yerleşmiştir. Burada imlâ, inşa üzerine eğitim alıp kâtipliğe başlamıştır. Divan tertip etmiş olan şair, Üsküdar'da Şeyh Selâmî Efendi'nin hizmetinde bulunmuştur. 1673-74 yılında (hicri 1084) vefat etmiştir. (Şabanović 1973: 338-339, İsmâ'il Belîğ: 327, Safâyî: 451, Çeltik 2008: 45).

Feyzî: Sofyavî Şerîf Feyzullah Çelebi'dir. Sıfatından da anlaşılacağı gibi, Sofya doğumludur. Eğitimi bilim alanında almış, 1688-89 tarihinde (hicri 1100) vefat etmiştir (Safâyî: 454).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Fezâyî: Edirne şehrinde dünyaya gelmiş olan şairin adı Dervîş'tir. Eğitiminin akabinde döneminde Edirne camiasında makul ve makbul olmuştur. Safâyî'nin tezkiresini yazdığı dönemde hayattadır (Safâyî: 494-495).

Fidâî: Hayatına dair bilgi olmayan edebiyatçının 1698'de (hicri 1109) hayatta olduğu belirtilmiştir (Handžić 1933: 113).

Fütûhî: Adı Abdülazîz'dir. Edirne'de doğmuştur. İstanbul'a gelip eğitimini tamamladıktan sonra kadılık mesleğini birçok yerde icra etmiştir. 1644-45 yılında (hicri 1054) vefat etmiştir (Safâyî: 442).

Gafûrî: Adı Mahmûd'dur. Gelibolu'da doğmuş olan şair, çeşitli sebeplerle İstanbul'a göç etmeye niyet etmiştir. Burada Şeyh Mahmûd Hüdâyî'nin Üsküdar'daki tekkesinde şeyh olan Cennet Efendi'nin yanında eğitim almış, hizmette bulunmuştur. Şeyhinin vefatı sonrasında burada şeyhlik görevine getirilmiştir. Sultan Muhammed Han Camii'nde Cuma şeyhi iken 1667-68 yılında (hicri 1078) vefat etmiştir (İsmâ'il Belig: 287, Safâyî: 420).

Gâ'ibî: Şairin adı Mustafâ'dır. Şeyh Mustafâ olarak da bilinmiştir. Bosna'da yaşamış, günümüzde Bosna Hersek'teki yerler olan Banya Luka, Gradiška ve Kupres'ten seslenmiştir. Şairliğinden çok mektup yazarlığıyla tanınmış bir şahsiyettir. Asi karaktere sahiptir ve haydutlarla temasta olmuştur. Hatta bazı yazılarında Kupres haydutlarının lideri şeklinde imza kullanmıştır. İmparatorluk devlet adamlarına tam olarak deşifre edilmeyen, yorumlanmayan yazılar yazmış, bu yazılar çağdaşları tarafından çeşitli mecmualarda gizemli yönleri bulunan içeriğe sahip şekilde belirtilmiştir. Şiir ve yazıları dışında şair, *Tarikatnâme-i Gâ'ibî* adlı bir eser de yazmıştır. Bu eserinde, kendisinin de bağlı bulunduğu Celvetiye tarikatı hakkında yazılar kaleme almıştır. Mektupları gibi onun sözleri de şifreler içermiş, anlaşılması güç metinler olarak kayda geçmiştir. Kendi yazmaları dışında, mahlasına bazen Gaybî şeklinde rastlanmış olan şairin kaleme aldığı metinler Kâ'imî'nin divanında da yer almıştır. Eski Gradiška'da (bugün Hırvatistan tarafında) vefat etmiş olan şairin mezarı ve türbesi de buradadır (Nametak 1989: 125-126).

Gayûrî: Hayreddin Çelebi'dir. Günümüzde Bulgaristan'ın kuzeydoğusunda, Karadeniz kıyısında yer alan Balçık'ta doğmuştur. Kadılık yapmıştır. 1620'de (hicri 1030) Titil'de vefat etmiştir (Mûcib 1997: 49).

Gâzî: Mahlası gibi adı da Gâzî'dir. Rumeli doğumludur. Beylerbeyi unvanıyla birçok yerde devlet görevlerinde bulunmuştur. Divanı vardır. 1664-65 yılında (hicri 1075) hayatını kaybetmiştir (Safâyî: 436).

Gâzî: Abdülkerîm adına sahip şair, Rumeli gazilerindedir. Memleketinden İstanbul'a gelip eğitim almıştır. Bilginlerden aldığı eğitim sonunda Rumeli'deki bazı kasabalarda kadılık ve hâkimlik yaptıktan sonra, 1665-66 senesinde (hicri 1076) vefat etmiştir (Safâyî: 436-437).

Gedâî: Adı Alî olan şair Bosna'nın merkezi Saraybosna'da doğmuştur. Temel eğitimi sonrasında İstanbul'da yüksek eğitim almıştır. Müderris olmuş ve 1650'de (hicri 1060) İznik'teki Orhan Medresesi'nde, İstanbul'daki Zeynî Çelebi Medresesi'nde; 1651'de (hicri 1062) İzmit'teki Süleymân Paşa Medresesi'nde; 1656'da (hicri 1067) Silivri'deki Piyâle Paşa Medresesi'nde; 1659'da (hicri 1070) Gebze'deki Mustafâ Paşa Medresesi'nde ve 1677'de (hicri 1088) Sahn Medresesi'nde müderrislik yapmıştır. Dinî konularda şiirler yazmıştır. 1683 yılında vefat etmiştir (Şabanović 1973: 364-365, Nametak 1989: 133).

Güftî: Edirne'de doğmuş olan Güftî'nin adı Alî'dir. Eğitimi kadılık yönünde tamamlayan şair, Rumeli kadıları arasında yerini almıştır. *Manzûme-i Magbûtü'l-'Abâkır* adlı eseri ve eserleri içinden on iki imam vafında bir manzum telifi vardır. Güftî mürettep divan da

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

bırakmıştır Ayrıca, şüara tezkiresi de toplamış ve yazmış olan şair, 1677-78 yılında (hicri 1088) vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 355, Safâyî: 508).

Güftî: Mustafâ adına sahip şair, Edirne doğumludur. Dervişlerden olmuş olan Güftî, uzun zaman seyahat ile tahsilini arttırmıştır. 1651-52 yılında (hicri 1062) vefat etmiştir (Safâyî: 506)

Habîbî: Adı Habîb olan şair Bosna'dandır (*Bosnavî*). Habîb Dede olarak da bilinmiştir. Tezkire-i Safâyî'de doğduğu şehir belirtilmemiştir. Erken çağında İstanbul'a gelip Mevlevîliğe yönelmiştir. Şiir ve lafları kendisine has olduğu söylenen Habîbî, divan sahibidir. Döneminde dostlarından bazıları şiirlerine itiraz edip "birader bu sözün anlamı nedir dediklerinde, sultanım anlam âleminde bize ancak söz verilmiştir, anlam kaydında olmayın"¹ şeklinde cevap verdiği not düşülmüştür. 1643-44 yılında (hicri 1053) vefat etmiştir. Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr'da vefat tarihi 1640-41 (hicri 1050) şeklinde verilmiştir. Habîbî hayatının büyük kısmını Belgrad'da geçirmiş, yine bu şehirde Mevlânâ'nın Mesnevî'sini öğretmiştir (Nametak 1989: 108, İsmâ'îl Belîğ: 67, Safâyî: 151).

Hacı Dervîş: Dervîş Efendi ve Dervîş Zagriç olarak da bilinen edebî şahsiyet Mostar'da doğmuştur. Dervîş Efendi, Bâyezidzâde Dervîş Paşa'nın genç çağdaşıdır. Edebî yönü yanında, Mostar'da bir tekkenin de kurucusu olmasıyla ünlenmiştir. En tanınmış eseri 297 beyitlik Mostar şehrengizidir (*Şehrengîz-i Mostar*). Bunun yanında dönemin bazı müelliflerine nazireler yazmış, bunlardan nazireler almıştır. Yakın dönemde üzerine yapılan bir çalışmada da görüldüğü gibi (Mušić 1962), Hacı Dervîş'in Saraybosna'ya dair bir şiiri, *Güfte-i Hâcc Dervîş Efendi El-Mostari der Medh-i Sarây* adlı eseri de vardır. Bu edebiyatçının ölüm tarihi 1640 yılıdır (Şabanović 1973: 260-262, Nametak 1989: 104).

Hâfız: Adı Ahmed olan şair Filibe'de dünyaya gelmiştir. Babasının müezzin olduğu bilinir. Çeşitli görevlerde bulunmuş devlet adamı olmuş olması sebebiyle Hâfız Ahmed Paşa olarak bilinir. Doğum tarihi hakkında kesin bilgi yoktur. İlk sadareti münasebetiyle Venedik balyosunun raporunda yaşının 60 olarak kaydedildiğini göz önünde tutularak doğum tarihi, hicri 971 (1564) olarak kabul edilmiştir. Hayatının ilk zamanları hakkında hemen hiçbir şey bilinmeyen Hafız Ahmed Paşa, takriben 15 yaşlarında iken, İstanbul 'a gelmiş, güzel söz söylemesi ve şair tabiatlı olması sayesinde, Enderun'da musahipliğe kadar yükselmiş ve doğancıbaşı iken, 9 Şubat 1608 tarihinde (hicri 22 Şevval 1016), Frenk Cafer Paşa yerine, kaptan-ı deryalığa getirilerek, Enderun'dan çıkmıştır. 1609 yılında (hicri 1018 başları) Şam beylerbeyiliği görevine geçmiş, 17 Eylül 1610 tarihli (hicri 28 Cemâziyelâhır 1019) bir ferman ile, o sırada İran üzerine sefer icra eden sadrazam Kuyucu Murad Paşa'ya, en kısa bir zamanda, iltihakı emredilince, hemen yola çıkıp Osmanlı ordusuna katılmıştır. 1618'de Erzurum beylerbeyiliğine atanmıştır. 1622 yılı sırasında Diyarbakır beylerbeyiliğine getirilmiş, yine bu dönemde padişahın kız kardeşiyle evlenmiştir. 1 Aralık 1626 tarihinde (hicri 12 Rebiyülevvel 1036) sadrazamlıktan azledilmiş, 25 Ekim 1631'de (hicri 29 Rebiyülevvel 1041) ikinci defa sadarete getirilmiştir. Bu görevinin daha başlarında iken yeniçerilerin ayaklanması ve bu ayaklanmanın padişahın tahttan indirilmesine kadar uzanacağını fark etmesi üzerine Hâfız Ahmed Paşa, ayaklanmacıların arasına atılıp dövülmüş fakat bu dövüşte hayatını kaybetmiştir. Vefat zamanı 10 Şubat 1632 (hicri 19 Receb 1041) tarihidir. Paşa, marifetli, zekâ sahibi, zihni açık, ilahi ilimlerin çoğunda mahir, güzel tabiatlı ve kavrama üstünlüğü ile şiir ve güzel yazı yazmağa kâdir, hazırcevap bir şairdir. Şemseddin Sami de onun güzel sesli olduğunu belirtmiştir. Hâfız mahlaslı şairin bilinen tek eseri divanıdır (İA 1988: 71-73, Uysal 2010: 8-9).

¹ Safâyî'nin tezkiresinde kaydın aslı şöyledir: 'Aşırında ba'zı yârân eş'ârına i'tiraz edip birâder bu lafzın ma'nâsı nedir dediklerinde sultânım 'âlem-i ma'nâdan bize ancak lafz verilmişdir ma'nâ kaydında olman deyü cevâb verirmiş.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Hâfız Ahmed Efendi: Yazıcızâde olarak da bilinmiştir. Saraybosna’da doğmuştur. Hayatı hakkında pek bilgi bulunmayan edebiyatçının 1602 senesinde (hicri 1011) hayatta olduğu belirtilmiştir (Handžić 1933: 113).

Hakkî: Adı İsmâ’îl olan şairin doğum yeri bildirilmemiş, Rumeli’de dünyaya geldiği söylenmekle yetinilmiştir. Celvetiyye tarikatından Atbâzârî Emîr Şeyh adlı şeyhten her türlü eğitimini alan Hakkî, anılan şeyhe damat olmuştur. Damat olduktan sonra Bursa’ya yerleşmiş, burada kaldıkça şeyhlikte şöhreti artmıştır. Kendisini birçok sahada geliştirme hususunda başarılı olan şair, tasavvuf dünyasında ve civar bilim dallarında çok sayıda yazı yazmıştır. Bütün eserlerinden Muhammediyye’yi iki ciltte yüz yirmi cüz miktarında şerh ve beyanla kurmuş, uygun yerlerinde on iki bin beyit ile birçok anlam açıklamasında bulunmuştur. Mürettep divanı vardır. Uzun süre Bursa’da ikamet ettikten sonra İstanbul’a yönelmiş, Safâî’nin tezkiresini yazdığı dönemde (en geç 1720 yılında) Üsküdar’da karar kıldıktan sonra Bursa’ya gitmiştir (Safâî: 166).

Hasan: Hasan bin Ali adıyla tanınan şair, Manastırlıdır. Öğrenimi tamamladıktan sonra kadılık yapmıştır. IV. Murad devri şairlerindedir. Arapçadan tercüme ettiği *Hadis-i Erba’in Şerhi* ile *Firâknâme* isimli eseri vardır (Bülbül 2008: 460).

Hasan Bosnavî: XVII. yüzyıla ait bir el yazmasının incelemesiyle bu edebî şahsiyete dair ilk bilgiler elde edilmiştir. Hayatı hakkında henüz pek bilgi yoktur. İlgili tarihî kayıta Bosna Hersek’in kuzeyindeki Banya Luka şehrinden olduğu yazılmıştır (Şabanović 1973: 275-276).

Hasan Dumnavî: Geniş olarak Hasan b. Nasûh ed Dumnavî el Bosnavî adına sahip olmuş olan şahsiyet, Bosna Hersek’in güneyindeki bugünkü Tomislavgrad’da (diğer adları Dumna, Duvno) doğmuştur. Şeriat kuralları hakkında üç eser kaleme almıştır. Bunlardan *Mecma’ (min) tercihü’l-beyyinat* en meşhurdur. Diğer eserleri *Risâle fi’l-mesâilü’l-muhammasa*, *Mecma’ü’l-cevâhir* şeklindedir (Şabanović 1973: 210-211).

Hasan İhlevneli: Adı Hasan olan edebî şahsiyetin hayatı hakkında bilgiler oldukça kıttır. Bugün Bosna Hersek’te yer alan İhlevne (*Livno*) kasabasında doğmuştur. 1012/1612 yılından 1026/1618 yılına dek Saraybosna müftüsü olduğu bilinmektedir (Şabanović 1973: 205).

Hasan İmâmzâde: Uzun adı Hasan b. Muhammed b. Mahmûd İmâmzâde el-Bosnavî’dir. Adından da anlaşılacağı gibi, Bosna’da doğmuştur. *Delîlü’l-müsâfirin ilâ ziyâret habîbü’l-âlemîn* eserini yazmıştır. Eserinde “1072/1661 yılında Medine’de bulunduğum sırada Medine’nin özelliklerini kısa bir çalışmayla yazmak istedim” şeklinde belirtmiştir. Buradan da sözü edilen yılda Medine’de ikamet ettiği ve eserini orada yazdığı anlaşılmıştır. Yazar Medine’den İmotski’ye, kardeşi Alî Aga’ya mektup yollamıştır. Kardeşinin Bosna’daki İmotski kasabasında bulunması eğer iş amaçlı olmamışsa, Hasan İmâmzâde’nin de İmotski’de doğmuş olabileceği söylenmiştir (Şabanović 1973: 329).

Hasan Nazmî Dede: Saraybosna’da doğmuştur. Mevlevî tarikatına mensup olmuş olan Hasan Nazmî Dede, 1713 (hicri 1125) yılında vefat etmiştir (Handžić 1933: 57).

Haylî: Adı Ahmed’dir. Haylî Efendi, Tezkireci Ahmed Efendi olarak da tanınmıştır. Karadeniz kıyılarına yakın bir konumdaki Kırklareli şehrinde dünyaya gelmiştir. Tahsilinden sonra kâtiplik mesleğinde yer almıştır. Bu meslekteki mahareti ve şiirde yetenek göstermesi sebebiyle o dönemde Mısır valisi olan İbrahim Paşa’ya divan efendisi olmuş. Sonrasında Köprülüzade Fâzıl Ahmed Paşa’ya intisap etmiş ve uzun zaman boyunca tezkirecilik yapmıştır. Tezkirecilikte meşhur olduğu söylenmiştir. 1663 yılında Köprülüzade Fâzıl Ahmed Paşa’nın Uyvar Kalesi’ni fethetmesine dair şiiri vardır. 1686-87 yılında (hicri 1098) Belgrad şehrinde hayatını kaybetmiştir (İsmâ’îl Belîğ: 74, Safâî: 176).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Hemdemî: Üsküp'te doğmuştur. Şair İshak Çelebi'nin lalasının oğludur. İshâk Çelebi'nin yanında yetişmiş ve İshâk Çelebi'nin vefatına dek hem Sahn müderrisliğinde hem Şam kadılığı döneminde hizmetkârı olmuştur. İshâk Çelebi vefat ettikten sonra Hemdemî, mukataat kâtibi olmuş ve bazı devlet adamlarına musahiplik yapmıştır. Âşık Çelebi, şairin bir süre düşman elinde tutsak olduğunu, bu zaman zarfında onların hapsi ve işkencesyle karşılaştığını söylemiştir. Muhtemelen tutsaklıktan sonra, bugün Yunanistan'da yer alan Vodina'ya yerleşmiş, cüzi bir kazanç ve çiftliğe kanaat etmiştir. Derviş ve rint bir meşrepte olduğu da söylenmiştir. Esrâr Dede onun düzgün ve akıcı şiirleri ile muteber söyleyişleri olduğundan dem vurmuştur (İsen 1997: 136, Nureski 2008: 79-80).

Hisâlî: Adı Hüseyin olan şair bugün Macaristan'ın başkentinin doğu kesimini oluşturan Peşte'de dünyaya gelmiştir. Memleketinde yetişmiştir. Arap ve İran edebiyatını iyi derecede bildiği söylenmiş, kaynaklarda on tane divanının olduğu yazılmıştır. Ancak bugün elde sadece dokuzuncu divanı vardır. Dokuzuncu divan olduğu, divanın başında belirtilmiştir. *Metâliü'n-Nezâir* ve *Letâifü'l-Hayâl* adlı iki eserinin olduğu yazılmıştır. 1651-52 (hicri 1063) senesinde vefat etmiştir (Çeltik 2008: 53).

Hürremî: Adı Mustafâ olan şair Saraybosna'da doğmuştur. Ata memleketi dolayısıyla Mostarlı olarak da zikredilmiştir. Hicri 1100 ve 1140 yılları arasında (1688-1727) hayat sürmüştür. Kendisinin doğumundan kısa bir zaman önce babası Hacı Ahmed, Mostar'dan bu şehre taşınmıştır. Ancak şair erken yaşında burada yetim kalmıştır. Bu zaman dilimi (1697 yılı dolayları) Saraybosna'nın Savoy Prensi Eugen'in (*Eugène de Savoie*) yıkıcı saldırısına uğradığı dönem olmuştur. Hürremî hicri 1109'da (1697-98) Mostar'a gelmiş ve burada Mostar müftüsünün yanında kâtiplik yapmış, müftünün ölmesinden sonra o Saraybosna kadısı Süleymân Efendi'nin yardımcısı olmuştur. Akabinde İmotski (bugün Hırvatistan'da), Ulog, Yayçe ve Gačko gibi Bosna'nın değişik yerlerinde naiplik yapmıştır. *Nizâmü'l-Ulemâ* eserini ve bazı şiirler yazmıştır (Nametak 1989: 168, Handžić 1933: 44-45, 56, 117).

Hüsâmî: Şairin adı Hüseyin Çatranya'dır. Hüsâmî mahlasının yanında HULKİ mahlasını da kullanmıştır. Omer Mušić'e göre bu mahlas değişikliği, şiirlerindeki uyum gereği yapılmıştır. Manzumede üç değil, iki heceli bir söze ihtiyaç vardır ve ölçü düzeni ancak bu şekilde sağlanabilmiştir (Mušić 1969: 85). Hüsâmî, XVI. yüzyıl sonu veya XVII. yüzyıl başında Mostar'da dünyaya gelmiştir. Tam bir divanının olup olmadığı belli değildir ama çeşitli şiirleri birçok mecmuada yer almıştır. Eserlerinde sembolik bir dil kullanmıştır. Yakın dönemde Hüseyin Çatranya'nın lirik-mistik tarzda bir el yazmasına rastlanmıştır (Şabanović 1973: 334, Nametak 1989: 105-106).

Hüseyin Efendi: Saraybosnalı olan yazarın adı Hüseyin'dir. En eski ve tanınmış nesir yazarlarından biridir. Koca Müverrih olarak da tanınmıştır. Saraybosna'da temel eğitimini tamamlamış, yüksek eğitimi için İstanbul'a gelmiştir. Başkent İstanbul'da başkâtip, Arapça çevirmeni ve divan başı olarak görev almıştır. Yazarın doğum tarihi bilinmemektedir ama 1649'da vefat ettiği düşünüldüğünde müellifin XVI. yüzyılın ikinci yarısında doğduğu varsayılmıştır. *Bedâiyü'l-Vakâyi* adlı eseriyle tanınmış olan Hüseyin Efendi'nin eserinde iki ana bölüm vardır. İlk bölümde genel tarih, dünya tarihi ve İslam devletleri tarihi yer bulmuştur. Yazar ikinci bölümde ise Osmanlı İmparatorluğu geçişini yazmış, kuruluş döneminden I. Selîm'in idaresi kadar geçen dönemi anlatmıştır. Bunun yanında Karamanlı Tarihi'nin çevirmeni olmuştur. Bu eserin adı *Ahbârü'd-düvel ve âsârü'l-üvel*'dir. *Bedâ'ü'l-vekâi* veya *Bedâ'ü'l-vuku'ât* adlı bir dünya tarihi yazdığı söylenmiştir. Bazılarına göre müellif bu eserini ölümü sebebiyle tamamlayamamıştır (Handžić 1933: 38-39, Şabanović 1973: 278-289, Nametak 1989: 138-140).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Hüseyin Sabrî Efendi: Alaybegzâde olarak bilinmiştir. Günümüzde Macaristan'ın başkentinin batı kesimini oluşturmuş olan Budin'de doğmuş olan edebiyatçı 1691'de (hicri 1102) Bosna'da vefat etmiştir (Handžić 1933: 113).

Hüseyinî: İşkodra'da doğmuştur. Ölüm tarihi 1737-38 (hicri 1150) senesidir (Aydemir 2012: 233).

İbrâhîm Beg Akhisârî: Günümüzde Bosna Hersek'in orta kesiminde yer alan Vakıf (*Donji Vakuf*) şehrinin hemen güneybatısındaki Akhisar (*Prusac*) köyünde doğmuştur. Budin'de müftülük yapmıştır. 1696 tarihinde mantık alanında yazı, kısa tartışma kaleme almıştır (Nametak 1989: 146).

İbrâhîm Opiyaç: Bosnalı ünlü şahsiyet Mustafâ Yûyî'nin öğrencilerinden birisi İbrâhîm Opiyaç'tır. Tam adı İbrâhîm ibn Şeyh Hâcc İsmâ'il ibn Sâlih ibn Alî Opiyaç şeklinde verilir. Mostar'da 12 Kasım 1678² tarihinde (hicri 27 Ramazan 1089) dünyaya gelmiştir. Eğitim almış, Şeyh Yûyî'nin en iyi öğrencisi olmuştur. Şeyh vefat ettikten sonra Mostar'daki Karagöz Beg Medresesi'nde ders vermeye, müderrisliğe hemen geçmiştir. Çok sayıda eser kaleme almış bir kişidir. Arapça filoloji alanında *Şerh el-Misbâh el-Mutarazzî fi'n-nahv*, *Risâle fi şerh es-salavât el-latî avradat alâ tarîk el-İlgâz*, *el-Muhtasar fi'n-nahv*; tefsir alanında *Şerh Dîbâcat et-tefsîr el-Beyzâvî*; münakaşa alanında *Şerh er-Risâle el-Kemâliyye fi'l-edeb*, biyografi eseri olarak *Risâle fi menâkıb (el-ustâd el-merhûm) eş-şeyh Yûya Mustafâ ibn Yûsuf el-Mostarî* veya *Menâkıb el-fâzil el-muhakkik Mustafâ ibn Yûsuf el-Mostarî* eserlerini yazmıştır (Şabanović 1973: 439-445).

İbrâhîm Peçuylu (Peçevî): Bugün Macaristan'ın güneyinde yer alan Peçuy'da 1574 yılında (hicri 982) dünyaya gelmiştir. Almanca *Fünfkirchen*, Macarca *Pécs*, Hırvatça *Peçuj* denilen doğduğu şehrin adı Türkçede de bu son şekilde kullanılmıştır ve Osmanlı Türkçesiyle پیچوی imlâsının yanlış okunur olmasıyla müellifin unvanı da *Peçevî* olarak bilinmiştir. Peçuylu şeklinde kaydetmek doğru olanıdır. Alaybey (*Alaybegzâde*, *Alaybegi ogulları*) sülalesine mensuptur. Büyük dedesi Kara Dâvud ve onun oğlu Ca'fer, Bosna'da alaybeyi oğulları diye tanınmış idi. Annesi Bosna'da doğmuştur, meşhur Sokollu ailesine mensup olmuştur. Budin sancakbeyi Sokollu Ferhâd Paşa'nın kızkardeşidir. 14 yaşındayken dayısı Ferhâd Paşa'nın yanına gitmiş, onun katli üzerine Bosna'ya dönmüştür. Çok geçmeden Avusturya ile savaşın başlamasıyla ordu hizmetine girmiştir. Akrabası Anadolu beylerbeyi Lâlâ Mehmed Paşa'ya intisap ettiği 15 yıl boyunca Avusturya savaşlarının birçok safhasını bizzat görmüştür. Estergon'un düşman tarafından kuşatılmasını görmüş ve düşman ile teslim şartlarını belirleyen heyet içinde yer almış; Eğri seferine, Çanad'ın fethine, Varat'ın kuşatılmasına katılmıştır. Daha bunlar gibi birçok yer ve bölgenin tarihî sürecinde bulunmuştur. Lâlâ Mehmed Paşa ile İstanbul'a gelen İbrâhîm, efendisinin ölümü (22 Haziran 1606) üzerine, en büyük koruyucusunu kaybetmiş, Derviş Paşa'nın sadaretinde Eğriboz, İnebahtı, Karlıeli sancaklarının tahririne memur edilmiştir. Buralardan dönüşte yeni sadrazam Kuyucu Murâd Paşa, kendisini mukabeleci belirleyip üstelik tezkireci yapmak istemiş ancak, Peçuy'daki evi yandığından dolayı, teklifi kabul etmemiş, memleketine gitmiştir. Uzun zaman çiftliğine çekildiği anlaşılan ve 1618 (hicri 1027) yılında Akkırman ve Bender taraflarına seyahat etmesinden sonra Diyarbakır'a derfterdarlığına; Karaman rütbesiyle Rakka beylerbeyliğine; sonrasında Çerkes Mehmed Paşa'nın Tokat'taki ordugâhında darphane hizmetine ve 1625'te (hicri 1034) Tokat defterdarlığına getirilmiştir. Buradan Tuna defterdarlığına bir süre geçip İstanbul'a gitmiştir. 1631'de (hicri 1040) Anadolu defterdarlığına tayin edilmişse de, çok geçmeden Kırka sancak beyliğiyle Bosna'ya dönmüş, 1632-1635 (hicri 1042-1045) yılları arasında İstolni Belgrad valiliğinde bulunduktan sonra, Bosna defterdarı olmuş ve oradan da Tamışvar defterdarlığına nakledilmiştir. 1641 (hicri 1051) yılında memuriyet hayatından ayrılmış ve hayatının son devresini

² Hazim Şabanović hicri 27 Ramazan 1089 tarihini 12 Ekim 1678 (*12. oktobra 1678*) şeklinde vermiştir. Tarih Çevirme Kılavuzu ise ayı Kasım olarak gösterir. Makalede bu şekilde kabul edilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Budin ile Peçuy'da tarihini yazmakla geçirmiştir. Kendüsisi bütün boş vakitlerini tarih araştırmalarına ayırmıştır. Doğduğu topraklarda Kânûnî Sultân Süleymân'ın fetihlerini ayrıntılarıyla içeren eserini 1641'de Budin beylerbeyi vezir Mûsâ Paşa'ya takdim etmiştir. Ancak, Mûsâ Paşa bazı hususlar eklenmesinde ısrar etmiş, İbrâhîm Peçuy'lu da onu yeniden yazmaya koyulmuştur. Böylece kendisi, Süleymân Han'ın vefatından kendi dönemine kadarki olayları da eklemeye karar vermiştir. Peçuy'lu, Şabanović'in de söylediği gibi, Macarca bilmekteydi ve terim ve tabirlerine de hâkimdi. Macaristan tarihini de çevirmiş, bu yönüyle Avrupa eserlerini kullanan ilk Osmanlı tarihçisi olmuştur. Tamışvar defterdarı Belgradî Mustafâ b. Ahmed, Peçuy'lu'nun tarih eserine 1635'ten (hicri 1045) 1651'e (hicri 1061) kadar zeyil yazmış, Mehmed Paşa b. Fahr el-İslâm da zeyil yazmıştır. Ayrıca, eser Cevrî'nin tarihinin ana kaynaklarından olmuştur. Peçuy'lu, Kanuni Sultan Süleyman'dan IV. Murad'a kadarki dönemi anlattığı eseri Târîh-i Peçevî ile oldukça meşhurdur. İbrahim Peçuy'lu'nun eğitimi hakkında bilgi yoktur. Küçüklüğünden beri tarihe meraklı olduğu bilinmiştir. Ölüm tarihi kesin olmayan tarihçinin 1651'de (hicri 1061) Peçuy'da veya Macaristan'ın bir yerinde vefat ettiği belirtilmiştir. Hanîfzâde Ahmed Tâhir bu kaydı düşmüş olsa da, Tarih'inin yazma nüshalarından birinde kendisinden daha 1649 (hicri 1059) yılında merhum diye bahsedildiğine göre ölümünün o tarihten önce veya en geç o yılda olması gerekir. (Handžić 1933: 37-38, Şabanović 1973: 290-316, İA 1988: 543-545, Nametak 1989: 140).

İffetî: Edirne'de dünyaya gelen şair, Sâ'atî Ahmed Efendi olarak tanınmıştır. Edirne müderrislerine dahil olmakla tarikat mertebelerine vasıl olmuştur. 1688-89 yılında (hicri 1100) vefat etmiştir (Safâyî: 393, Sâlim: 510).

İntizâmî: Bosna tarafından olduğu söylenen İntizâmî'nin *Tuhfetü'l-İhvân* adlı bir eseri vardır (Handžić 1933: 56).

İshâk: İhlevneli İshâk Dellâlzâde olarak bilinmiştir. Sıfattan anlaşılacağı gibi, bugün Bosna Hersek'in güneybatısında yer alan İhlevne (*Livno*) kasabasında doğmuştur. 1659-1660 yılında (hicri 1070) yaşanmış olan Varad'daki savaş ve bu savaşta serdâr-ı ekrem olan Alî Paşa hakkında eser yazmıştır (Nametak 1989: 134).

İsmâ'îl Hakkı Efendi: İsmail Hakkı Efendi olarak bilinen şair, bugün Bulgaristan'da yer alan Aydos kasabasında doğmuştur. 1652-53 (hicri 1063) yılında Edirne'ye giden şair, Halvetiyye şeyhlerinden Abdülbâkî Efendi'nin hizmetine girmiştir. Kendisinin İstanbul'a geçmesinden sonra Şeyh Osmân Efendi'nin hizmetine devam eden şair, Şam, Bursa, Üsküdar, Tuzbazarı'nda görev almıştır. Eserleri içinde *Rûhü'l-Beyân* isminde bir kıt'a tefsir, *Şerh-i Hadîs-i Erbaîn*, *Şerh-i Âdâb*, *Şerh-i Muhammediye*, *Şerhü'l-Mesnevî*, *Şerhü'l-Küberâ*, *Şerh-i Pendnâme-i Şeyh Attâr*, *Şerh-i Tefsîr-i Fâtîha-i Şerîf*, *Kitâb-ı Kebîr*, *Kitâbü'n-Netîce*, *Kitâbü'l-Hitâb*, *Kitâbü'n-Necât*, *Kitâbü'l-Hakk-ı Tasrih ve'k-Keşfü't-Tashîh*, *Usûl-ı Hadîsten*, *Hâşiye-i Tuhfetü'l-Fikr*, *Tuhfe-i Hasâkiye*, *Tuhfe-i İslâmiye*, *Fakkü'l-Hâl*, *Vâridât-ı Kübrâ*, *Tamâmü'l-Feyz*, *Kitâbü'z-Zikrî's-Şeref*, *Vesîletü'l-Merâm* ve divanı yer almıştır (Fatîn: 103).

İzzet: Adı Ali'dir. Edirne doğumlu olan şair, Damad Muhammed Efendi olarak tanınırken padişah II. Ahmed Han'ın kızıyla evlenmesi sonrasında rütbe almış olan Dâmâd Muhammed Paşa'nın oğludur. Şiir ve inşadaki başarısı sebebiyle mektupçu olmuş, bu hizmeti sırasında babasının vefatı sonrası yerine defterdar olan Osmân Paşa'ya, sonrasında gelen Hacı Mustafâ Efendi'ye ve ondan sonra gele el-Hâc İbrâhîm Efendi'ye mektupçu olmuştur. Safâyî'nin tezkiresini hazırladığı sırada gençlik yıllarındadır (Safâyî: 417).

Kâ'imî: Şairin adı Hasan'dır. Rumeli'nin meşhur şehirlerinden Saraybosna'da XVII. yüzyılın ilk yarısında doğmuştur. Temel eğitimini doğduğu şehirde almıştır. Erken yaşta memleketinden çıkmış, seyahate meyletmış ve Sofya'ya gelip Halvetiyye şeyhlerinden Ujçeli Muslihuddîn Efendi'nin yanında bulunmuş, ondan feyiz almıştır. Burada halife unvanını kazanmış,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Kâimî Baba ve Şeyh Hasan olarak tanınmıştır. Şair, Saraybosna'ya döndükten sonra Kaderiye dervişlerinin yeri olan Silâhdâr Paşa zaviyesine (veya Silâhdâr Mustafâ Paşa tekkesi) şeyh olmuştur. 1683 yılında zengin mahsulün bölüşümü sırasında Kâ'imî, Saraybosna idari makamları ve ulemasıyla çatışma içine düşmüştür. Hem bu çatışma ortamı hem de şairin cefir unsurları, gelecekte olacak çeşitli tarihî olaylardan söz ettiği kehanetler içeren şiirleri sebebiyle Saraybosna'dan ayrılması yönünde baskı görmüş, bu şehirden ayrılmıştır. Ayrılmasından sonra şair, bugün Bosna Hersek'in batısında yer alan İzvornik'e gelmiştir. Kâ'imî eserlerini Osmanlı Türkçesiyle yazmış ve bu şekilde de meşhur olmuş, sevilmiştir. Ancak, Türk dili dışında Boşnakçayla da yazdığı metinlerinin varlığından söz edilir. Şair, XVII. yüzyıla Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa topraklarında (Rumeli'de) en çok tanınmış olan şahsiyettir. Bu, alanda yapılan araştırmaların gösterdiği bir sonuç olarak belirtilmiştir. Kâ'imî, İzvornik'te ikamet ettiği sırada, 1680 tarihinde (hicri 1091) hayata gözlerini yummuştur. Fehim Nametak'ın eserin şairin ölüm yılı 1691-92 şeklinde verilmiştir. Cefir ilminde mahir olduğu belirtilen şairin, cefre dair rumuzlarla dolu divanı vardır. *Vâridât* adlı bu eserinde *ilm-i cefr* kapsamındaki kasideler yer almıştır. Safâyî ayrıca, Bosnalılar tarihinde Kâ'imî divanının hayli makbul olduğunu yazmıştır (Handžić 1933: 89-91, Šabanović 1973: 353-357, Nametak 1989: 119-124, Safâyî: 502-503, Çeltik 2008: 59).

Kâtibî: Mustafâ adlı şair Saraybosna'da dünyaya gelmiştir. Gençlik döneminde İstanbul'a gelip eğitimini ilerletmiş, kâtiplik alanında tahsil görmüştür. Mevleviliğe mensup olmuştur. Hat, hızlı kâtiplik, inşa ile meşhur olan şair, Mevlevi büyüklerinin kitaplarını yazmıştır. Ayrıca, günümüzde rubaisi de bilinir. 1667-68 yılında (hicri 1078) Yenişehir'de hayatını kaybetmiştir (Handžić 1933: 54, Šabanović 1973: 327-328, Safâyî: 507-508, Çeltik 2008: 59-60).

Kâmî: Şairin adı Mehmed'dir. Derviş İbrâhîm-i Gülşenî'nin oğlu olarak Edirne'de dünyaya gelmiştir. Temel eğitimini tamamlamasından sonra ünlü Ankaravî Mehmed Efendi'den dersler aldıktan sonra 1689-90 (hicri 1101) yılında Ebûssaîdzâde Feyzullah Efendi merhumundan *ibtidâ-i hâric* elli ile İvaz Efendi Medresesi'ne; 1103'te *hareket-i hâric* ile Nişâncı Paşa-yı Atfîk Medresesi'ne; 1105'te *ibtidâ-i dâhil* ile Behrâmiyye Medresesi'ne; 1107'de *hareket-i dâhil* ile Topkapusu Ahmed Paşa Medresesi'ne; 1109'da Musıla-i Sahn Medresesi ile İstanbul'da Uzunçarşı başında bulunan İbrâhîm Paşa Medresesi'ne; 1111'de Sahn-ı Semân medreselerinden birine; 1112'de *ibtidâ-i altmışlı* ile Rüstem Paşa Medresesi'ne; 1114'te *hareket-i altmışlı* ile Kâsımpaşa'ya; 1116'da yerlerinde Musıla-i Süleymaniyye itibar olunduktan sonra yine bu tarihte Medine-i Münevvere payesiyle Bağdat'a kadı olmuştur. Safâyî, tezkiresinde şairin Bağdat'taki görevinden azli sonrasında nice zaman fetva eminliği hizmeti yaptığını yazmıştır. Bu görevden ayrıldıktan sonra İstanbul'da yaşarken Ebezâde Abdullah Efendi adlı şeyhin yanında hizmet etmiş, Şâm-ı Şerîf payesi ikram buyurulmuş, sonraki zamanda Bursa kazası payesiyle Galata kadısı olması akabinde Kahire kadısı olmuştur. Sâlim tezkiresi yazıldığı sırada söz konusu şairin bu görevinden ayrıldığı belirtilmiştir. Safâyî, Kâmî'yi alanında oldukça bilgili bir şair olarak belirtmiştir. Tarih alanında da mahirlik göstermiştir. Edirne'de Gülşenî şeyhi La'lî Muhammed Efendi'nin vefat tarihi ve daha bazı bilinen şahısların vefat tarihleri için kayıtlar düşmüştür. Meşhur şair, XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde 1723-24 tarihinde (hicri 1136) vefat etmiştir (Safâyî: 521-524, Sâlim: 584-585).

Kedayî: Adı Alî'dir. Saraybosna'da dünyaya gelmiş, eğitimini alıp müderris olmuştur. 1683 (hicri 1094) senesinde vefat etmiştir (Handžić 1933: 55).

Kelâmî: Adı İbrâhîm olan şair, Ergene civarındandır. Bugün Uzunköprü'ye tekabül eder. Erken yaşında Harem'de eğitim almış, buradan ayrıldıktan sonra da Divan-ı Hümayun kâtipleri arasına katılmış, divan hocası olmuştur. Defter emini rütbesine gelen şair, 1664-65 yılında (hicri 1075) vefat etmiştir (Safâyî: 507).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Kemterî: Mehmed Handžić'e göre Banya Luka'da doğmuştur. Hicri XI. yüzyılda yaşadığı belirtilmiştir (Handžić 1933: 56). Hazim Şabanović ise Kemterî'nin XVII. yüzyılda değil, XVI. yüzyılda yaşadığını, o dönem şairlerinden Nihâdî'ye yazdığı bir mersiyeden bahsederek söylemiştir (Şabanović 1973: 82). Burada, yaşadığı dönem konusunda ihtilaf olan bu şaire dair fikirlerden söz edilerek yetinilmiştir.

Keşfi: Adı Mustafâ olan şair, Manastır şehrinde doğmuştur. XVI. yüzyıl ile XVII. yüzyılın arasında yaşamıştır. Edirne'de hükümet konağında görevli olan Kara Çelebizâde Mehmed Efendi'den mülazım olmuştur. Edebî dünyası hakkında pek bilgi olmasa da, şiirlerinden hareketle rint meşrep olduğu anlaşılmıştır. I. Ahmed döneminde vefat etmiştir (Nureski 2008: 177).

Keşfi: Saraybosna'da doğmuştur. Abdülkerîmzâde olarak bilinmiştir. Vaizlik ve kadılık yapmış olan Keşfi, hicri 1093 yılından sonra (1682) vefat etmiştir (Handžić 1933: 55).

Kavlî: Bektâşî dervişler zümresindedir. Asıl adı Ergenevî Dervîş Mustafâ'dır. Oldukça nazik ve zarif oluşuyla tanınır. Farsça ve Türkçe şiire hâkimdir. 1622-23 (hicri 1032) yılında vefat etmiştir (Mûcib 1997: 55).

Lafzî: Adı İbrâhîm'dir. Adriyatik Denizi'ne oldukça yakın konumda, günümüzde Yunanistan'ın batısında yer alan Aydonat'ta dünyaya gelmiştir. Genç yaşta İstanbul'a gelip eğitim aldıktan sonra kadılık mesleğine girmiş, Rumeli'de bazı kasabalarda kadılık yapmıştır. 1675-76 yılında (hicri 1086) vefat etmiştir (Safâyî: 528).

Lâmekânî Hüseyin: Şairin adı Hüseyin'dir. Doğum yeri konusunda ihtilaf vardır. Bazı kaynaklarda bugün Macaristan'da yer alan Peşte, bazı kaynaklarda da bugün Yunanistan'ın kuzeybatısında Arnavutluk sınırına yakın Horpeşte'de dünyaya geldiği belirtilmiştir. Genellikle Peşte doğumlu olarak kabul edildiği için burada da bu kabule uyulmuştur. Eğitimi muhtemelen memleketinde tamamlayarak bilinmeyen bir tarihte İstanbul'a gelmiş, Melami-Bayrami büyüklerinden Pîr Hasan Kabâdûz'a intisap etmiştir. Kendisinin en meşhur müridi Olanlar Şeyhi İbrahim Efendi'dir. Lâmekânî'nin her şeyin aslına döneceğini anlattığı *Küllü Şey'in Yerci'ü ilâ-Aslıhi*; vahdet-i vücudu anlattığı *Vahdet-nâme* adlı risaleleriyle çeşitli mecmualarda kaydedilmiş mektupları, Feridüddîn Attâr'ın yaklaşık 3000 beyitlik *Esrâr-nâme* adlı eserinden seçtiği 535 beyitlik bir *Esrâr-nâme* tercümesi vardır. *İnsân-ı Kâmil* adıyla da bilinen eserin üç nüshası mevcuttur. Bunların yanında şair, tasavvufî içerikli bir divana da sahip olmuştur. Kaynaklarda şairin vefat tarihi 1624 (hicri 1034) şeklinde belirtilse de, dervişlerinin düştüğü 21 Aralık 1625 tarihi (hicri 21 Rebiyülevvel 1035) ölüm gününü göstermiştir (Şabanović 1973: 216-219, Çeltik 2008: 61).

Ledünnî: Adı Mustafâ'dır. Bosna'da doğmuştur. Memleketinden ayrılp uzun zaman seyahat ederek İran'da yedi sene kadar şahın meclisine katılmış, şairler ve üst zümreyle irtibatla olmuştur. Bu döneminde yazdığı beyitle şahın ihsanını görmüştür. İran yıllarından sonra İstanbul'a gelip Divan-ı Hümayun kâtipleri zümresine katılmış, Eflak voyvodasına divan efendisi olmuştur. Farsçadaki becerisi sebebiyle Şevket adlı şairin divanını şerh etmeye giriştiği dönemde 1720-21 yılında (hicri 1133) vefat etmiştir (Safâyî: 535).

Livâî: Hayatı hakkında bilgi yoktur. Rumeli kökenlidir. 1714 yılında (hicri 1126) hayatta olduğu belirtilmiştir (Handžić 1933: 114).

Mâhir: Asıl adı Abdullâh olan şair, Bosna'da, 1649 yılında Saraybosna şehrinde doğmuştur. Sabit Efendi'nin akrabası olduğu belirtilmiştir. Burada eğitimini aldıktan sonra Şabânzâde Mehmed Efendi'ye mülazımlık yapmıştır. Temel eğitimini tamamlaması sonrasında Edirne müderrisleri arasına katılmış, Sultan II. Mustafa Han şehzade olduğunda, kendisine bazı kaside ve gazel göndererek şehzadeye intisap etmiştir. Şehzadenin tahta oturduğunda, Mâhir de

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

İstanbul müderrisleri zümresine katılmış, mevleviyyet almıştır. 1693 (hicri 1105 Safer) yılında Şeyhülislam Sadrüddînzâde Mehmed Sâdık Efendi'nin isteğiyle *ibtidâ-i hâric* elli ile İvaz Efendi Medresesi'ne müderris olup 1695 (hicri 1106 Safer) senesinde Şah Kulu Medresesi'ne geçmiştir. Sonrasında 1696 (hicri 1107 Şevval) yılında Molla Gürânî Medresesi'ne ve birkaç ay sonra Mûsıla-i Sahn görevi verilmiştir. Bunu izleyen zamanlarda Sahn-ı Semân'da, Minkârîzâde Medresesi'nde, Süleymâniyye'de de görev almıştır. 1697 (hicri 1109 Muharrem) yılında Selânik mevleviyyeti görevi görmüş, on dört ay burada kaldıktan sonra Edirne payesiyle Galata kazasına alınmıştır. Galata'da bir yıl kaldıktan sonra Biga ve Ergene'de kadılık görevi yapmıştır. Sonrasında Mekke, Rodos, Sultan Hisarı, Menemen, Foça'da da kadılık görevini sürdürmüş, Kayseri mevleviyyetine de ulaşmıştır. 1709-10 (hicri 1121) yılında Gaziantep kazasında görevlendirilen şair, 1710 (hicri 1122 Şaban) yılında burada vefat etmiştir. Safâyi tezkiresinde 1710-11 yılında (hicri 1122) hayatını kaybettiği yazılmıştır Divan sahibi şairlerdendir (Handžić 1933: 56, Nametak 1989: 150, İsmâ'îl Belîğ: 373, Safâyi: 549, Sâlim: 607).

Mahvî: Adı Ahmed Çelebi olan şair, Edirne'de doğmuştur. 1669 (hicri 1080) yılında vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 379).

Malkoçzâde Ahmed Efendi: Saraybosna'da dünyaya gelmiştir. 1651 senesinde (hicri 1061) vefat etmiştir (Handžić 1933: 54).

Mehmed Halife: Babasının adı Hüseyin'dir. IV. Murâd, I. İbrâhîm ve IV. Mehmed dönemlerinde kahvecibaşı görevinde olmuştur. Hayatı hakkında pek bilgi olmayan müellif *Târîh-i Mehmed Halife* adında bir tarih eseri kaleme almıştır. Bu eser 1633 (hicri 1043) ile 1659 (hicri 1070) yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu'ndaki olayları anlatır (Handžić 1933: 39).

Mehmed Reşîd: Ünlü şair Sâbit'in Saraybosna'da bulunduğu sürede etkilediği kişilerden birisi Mehmed Reşîd olmuştur. Sâbit ile Mehmed Reşîd arasındaki ilişki hoca-öğrenci ilişkisine örnek olmuştur. Şairin küçük divanında güzel şiirleri bulunur. Bu güzel şiirler içinde en bilineni *Mi'râciyye*'dir ve burada hocasının etkileri de en güzel şekilde yansımıştır. 1697'de Savoy Prensi Eugen'in (*Eugène de Savoie*) Saraybosna'da katastrof düzeyinde yıkım yarattığı saldırı ve istila dönemi, şairin kalemine yansımıştır. O saldırı zamanının özellikleri, şehirdeki etkisi ve şairin hocası Sâbit'in 1712'de vefatından sadece 3 yıl sonra 1715'te vefat etmiştir (Nametak 1989: 162).

Meylî: Adı Abdülbâkî olan şair, Bosna'da doğmuştur. İstanbul'a gelmiş, eğitimini almış ve kadı olmuştur. Müderrislik de yapmıştır. Bazı kasabalarda kadılık yaptıktan sonra 1675-76 yılında (hicri 1086) vefat etmiştir. Bazı kaynaklarda vefat tarihi 1677 olarak geçmiştir (Şabanović 1973: 342, Nametak 1989: 133, Safâyi: 540).

Mezâkî: Adı İbrâhîm'dir. Rumeli doğumlu şairlerdendir. Eğitimini İstanbul'da alıp kadı olmuş ve birçok yerde görev yapmıştır. 1659-60 senesinde (hicri 1070) vefat etmiştir (Safâyi: 537).

Mezâkî: Adı Süleymân'dır. Adriyatik'in kuzeyinde yer alan Hersek (Bosna Hersek güneyi) muhitinde doğduğunu yazan Safâyi'nin aksine, Belîğ ve Güftî gibi bazı kaynaklara göre Bosna (Bosna Hersek orta ve kuzeyi) doğumludur. Doğum yeri Çayniçe şeklinde kayıtlıdır. Çayniçe, günümüzde Bosna Hersek'in doğu sınırlarında, Sırbistan'a çok yakın bir konumda yer alır. Küçük yaşında İstanbul sarayına katılıp hizmette bulunmuş ve eğitimini almıştır. Eğitimi sonrasında oldukça seyahat eden şair, bazı paşaların divan kâtibi olmuştur. Şiir ve inşada üst düzeyde olduğu belirtilen Mezâkî, Koca Köprülü Mehmed Paşa veziriazam iken tezkireci olmuş, daha sonra Fâzıl Ahmed Paşa'ya da uzun zaman tezkireci olmuştur. Divan hocalıklarında süvari mukabelecisi de olmuştur. Kimyayla da uğraşan Mezâkî, ancak Münecimbaşı Ahmed Dede ile tanıştığında başarı elde etmiştir. Bu gibi sebeplerle olağanüstü bir şair olarak tanınmış olan Mezâkî hayattayken meşhur şahsiyet Evliya Çelebi, Çayniçe'deki evinde kalmıştır. Mürettep divanı da olan şair, 1677-78 yılı hududunda (hicri 1088) İstanbul'daki Galata Mevlevihanesi'nde dünyaya

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

gözlerini yummuştur. Handžić'in eserinde ölüm yılı hicri 1087 şeklinde (1676-77) verilmiştir (Handžić 1933: 55, Šabanović 1973: 343-346, Nametak 1989: 111-113, Safâyî: 540, Çeltik 2008: 64).

Mezâkî: Hersekli Mezâkî'den mesleği ve memleketiyle ayrılan şairin asıl adı Süleymân Efendi'dir. Saraybosna'da doğmuştur. Mürettep divanı vardır. Sipahi zümresindedir. Görev gereği taşralarda da bulunmuştur. 1676 (hicri 1087) yılında vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 380).

Mîrî: Mehmed adındaki şair Bosnalıdır. Şiir ve inşa alanında bilgi sahibi olmuştur. Sipahi zümresine dâhildir. Şiirler kaleme almıştır. 1671-72 (hicri 1082) veya 1681 (hicri 1092) yılında hayatını kaybetmiştir (Šabanović 1973: 337, Safâyî: 538).

Mîrî: Şairin adı Hüseyin'dir. Alaybeg/Alaybegzâde (Bosna edebiyat tarihi içinde *Alajbegović*) olarak da bilinmiştir. Kaynakların bazılarına göre Mîrî Budin'de, başka kaynakların bazılarına göre ise Saraybosna'da doğmuştur. Kökeni tam belli değildir ancak kaynaklardan anlaşıldığına göre, Budin'de doğan bir Bosnalı olma ihtimali daha yüksektir. Bilimini İstanbul'da almış, ders vermek üzere Saraybosna'ya, Firûz Beg Medresesi'ne geçmiştir. Divan sahibi olduğu bilirse de, şairin divanı günümüze ulaşmamıştır. 1681 (hicri 1092) veya 1690-91 (hicri 1102) yılında vefat etmiştir (Handžić 1933: 56, Šabanović 1973: 379-380, Nametak 1989: 109, İsmâ'îl Belîğ: 394).

Molla Muhtârî: Saraybosna doğumlu olan edebî şahsiyetin 1668 senesinde (hicri 1079) hayatta olduğu belirtilmiştir (Handžić 1933: 113).

Mostarî Çelebi: Adı veya mahlasından anlaşılacağı üzere Mostar'da doğmuş olan edebiyatçının 1611 senesinde (hicri 1020) hayatta olduğu belirtilmiştir. Kadılık yapmıştır (Handžić 1933: 113).

Muhammed Hevâî Üsküfî: Günümüzde Bosna Hersek'in doğu kesimlerinde yer alan Tuzla (Aşağı Tuzla) yakınlarındaki Dobrinja köyünde 1601 yılında doğmuştur. Henüz çocuk iken ebeveynleri ölmüş, eğitimini almak için büyük zahmetler çekmiştir. Edebî yaratıcılığında hareketle onun iyi bir eğitim aldığı ve bir dönem sarayda bulunduğu söylenebilir. Türkçe ve Farsçaya hâkim olan müellif, Arapçayı da bilirmiş. Üsküfî adından hareketle ailesinin bugün Bosna Hersek'in orta kesiminden (Vrbas civarı) olabileceği söylenmiştir. A. Nametak ise bu adın bir yeniçeri görevlisine denk geldiğini iddia etmiştir. Bu adlandırma da onların giydikleri bir çeşit başlıktan gelmiştir. Edebî eserleri arasında en ünlüsü *Makbûl-i Ârif* veya *Potur Şâhidî* adıyla bilinen Türkçe-Boşnakça sözlüğüdür. Bu eserini İbrâhîm Şâhidî'nin *Şâhidî* veya *Et-Tuhfetü's-Şâhidî* adlı Farsça-Türkçe sözlüğü tarzında dizdiğini müellifin kendisi söylemiştir. Evliya Çelebi, büyük eserinde Bosna seyahatinden söz ederken *Makbûl-i Ârif*'ten de söz etmiştir. Sözlüğün önemi, Boşnakçanın ilk sözlüklerinden olmasıdır. Bunun dışında Boşnak ve Türk dilinde başka parçalar da yazmıştır. *Tebisretü'l-Ârifin*, müellifin başka bir eseridir. Yazılarının çoğu mecmualardadır. Boşnak dilindeki eserlerinden birisinin, farklı şekillerde çevrilen denk Türk dili varyantı da olduğu söylenmiştir. Hevâî'nin eserlerinde Osmanlı İmparatorluğu'nun kültürel dünyasına uygun düşen farklılıklara karşı hoşgörü vardır. 1651 (hicri 1053) yılından sonra vefat etmiştir (Handžić 1933: 54, 84-88; Nametak 1989: 93-94).

Muhammed Rüşdî: Hayatı hakkında pek bilgi yoktur. 1698 yılında (hicri 1109) hayatta olduğu belirtilmiştir (Handžić 1933: 114).

Mu'in: Adı Mehmed'dir. Selanik şehrinde dünyaya gelmiştir. İstanbul'a gelip eğitimini tamamlayarak bazı medreselerde müderrislik yapmıştır. Azli sonrasında kadı olmuş, bazı yerleşim birimlerinde kadılık yapmıştır. 1652-53 yılında (hicri 1063) vefat etmiştir (Safâyî: 536, Çeltik 2008: 65-66).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Mûnis Dede: Edirne’de doğmuş olup 1635-36 (hicri 1045) yılında vefat etmiştir. Bazı şiirleriyle öne çıkmıştır (Fatîn: 385).

Muslihuddîn Efendi: Ujiçe’de doğmuştur. Burası günümüzde Sırbistan’ın içinde yer alır. Şeyh Muslihuddîn Ujiçevî olarak da bilinmiştir. Halvetiliğe mensup olan Muslihuddîn Efendi’nin Hasan ve İsâ adlarında iki oğlu var olmuştur. Eserleri olarak günümüzde *Risâle fi tahkikü’z-zikrî’l-cehrî ve sam’ü’s-sûfiyye* adlı eseri bilinir. 1642 yılında (hicri 1052) vefat etmiştir (Şabanović 1973: 247-248).

Mustafâ Yûyî: Bosna Müslümanları içinde en tanınmış, en üretken ve yaygınlığı olan figürlerden birisi olmuştur. 1651 (hicri 1061) yılında Mostar’da dünyaya gelmiş olan bu şahsiyetin künye adı Mustafâ Yûyî b. Yûsuf b. Murâd Eyyûbîzâde El-Mostarî’dir. Özellikle Bosna muhitinde Şeyh Yuyo (*Şejh Jujo*) olarak da tanınmıştır. Öğrencilerinden müderris İbrâhîm Opiyaç ve şair Mustafâ Hürremî, kendisinin hayatı ve çalışmalarına çeşitli yazılarda yer vermişlerdir. Babası Yûsuf, çok bilgili bir müderris olarak Mostar’da *ders-i âmm* vermiştir. 1677 (hicri 1088) yılında, kendisi 27 yaşındayken çalışmalarını İstanbul’a göndermiş ve akabinde burada durmadan dinlenmeden çalışmalara koyulmuştur. Başkent ve medeniyet merkezi İstanbul’da Şeyh Yûyî, buradaki birçok değerli bilginden yararlanmış. Felsefe, astronomi, matematik gibi dallarda dersler dinlemiştir. Yüksek eğitimini tamamlaması sonrasında mülazım olarak müderrisliğe başlamış, dersleri büyük ilgi görmüş ve dönemin birçok öğrencisi, devlet adamı derslerini takibe yönelmiştir. Bu dönemle beraber Şeyh Yûyî, büyük eserler yazmaya başlamıştır. 1692’de (hicri 1103) kendisi en önemli İstanbul okullarından birinde müderrisliği beklerken Mostar müftüsü Hasan Efendi vefat etmiş, Mostarlılar hemşehrileri Şeyh Yûyî’ye onu Mostar’da müftü olarak görmek istediklerini belirten mektuplar yollamışlardır. Kendisi İstanbul’daki iyi konumu, dostlarına rağmen memleketini ve hemşehrilerini geri çevirmemiş ve hicri Rebiülahir 1104 (Aralık 1692) tarihinde, bir pazartesi günü başkentten yola başlayıp yine bir cumartesi günü Mostar’a ulaşmıştır. Böylece Mostar müftülüğüne geçmiştir. Büyük ihtimalle memleketine döndüğünde Karagöz Beg Medresesi’nde müderrisliğe de başlamıştır. Mustafâ Yûyî fıkıh alanında *Miftâhü’l-husûl li mir’âtü’l-usûl fi şerh mirkâtü’l-vusûl*, *Fethü’l-esrâr şerh alâ’l-Mugnî fi’l-usûl*, *Muhtacabü’l-husûl fi şerh müntehabü’l-usûl* eserlerini; stilistik alanında *Havâşî alâ havâşî (şeyhü’l-islâm) el-Haravî alâ’l-Muhtasar fi’l-ma’ânî*, *Şerh alâ dîbâcatü’l-Muhtasar fi’l-ma’ânî* eserlerini yazmıştır. Sentaks alanında *El-Favâ’idü’l-abdiyye, şerh alâ unmużac ez-Zemahşerî fi’n-nahy*; kavramların bilimi *ilmü’l-vaz’* alanında *Hâşîye alâ şerhü’r-risâle’l-Azuziyye fi’l-vaz’ li İsamü’d-dîn*; mantık alanında *Eş-Şerhü’l-cedîd, şerh alâ’r-risâle eş-Şemsiyye fi’l-mantik, şerh (alâ’r-risâle el-Atîriyye fi’l-mantik veya Şerh İsâgûcî, (Hâşîye) şerh alâ tehzîbü’l-mantik ve’l-keîâm*; münakaşa alanında *Şerh alâ’r-Risâle es-Semerkandiyye fi’l-âdâb, Şerh alâ havâşî şerh (Mes’ûdü’r-Rûmî) alâ’r-risâle es-Semerkandiyye fi’l-edeb veya Hâşîye alâ havâşî şerhü’r-risâle es-Semerkandiyye, Havâşî alâ havâşî şerhü’l-edeb = Şerh alâ havâşî şerhü’r-Risâle es-Semerkandiyye fi’l-edeb li Mes’ûdü’r-Rûmî – Şerh alâ şerh es-Semerkandiyye li Mes’ûdü’r-Rûmî, Hülâsatü’l-âdâb, Şerhü’l-mutavvel alâ hülâsatü’l-edeb, Şerhü’l-muhtasar alâ hülâsatü’l-âdâb, Hâşîye alâ risâle’l-hanefiyye fi’l-edeb, Havâşî alâ havâşî el-edebü’l-mîriyye alâ’r-risâle’l-hanefiyye = Hâşiyat el-Mostarî alâ Hâşiyat Ebî’l-fethü’l-Emîr fi’l-edeb alâ şerhü’l-mevlâ’l-Hanefî – Hâşîye alâ’l-Favâid el-Mîriyye alâ’r-risâle’l-Hanefiyye veya Hâşîye alâ şerhü’l-hanefiyye fi’l-âdâb, Şerh alâ mâ ketebühü eş-Şerîf fi’l-edeb, dogmatik teoloji alanında *Bedrü’l-ma’âlî fi şerh Bad’ el-amâlî, Hâşîye alâ şerhü’l-kasîde’l-Lamiyye li’l-Karabâgî = Hâşîye alâ’l-Lâmiyye li’l-Karabâgî* eserleridir. Dinî farizalar hususu *ferâ’iz* alanında *Lubb el-ferâ’iz, Şerh (alâ) Lubb el-ferâ’iz, Şerh (alâ) er-Risâlâ en-Nesefiyye*; leksikografi alanında *Şerh alâ’l-lugat el-mevsûme bi’s-Şâhidiyye – Şerh eş-Şâhidiyye* ve vaazlar olarak *Nefâ’isü’l-mecâlis (fi’l-va’z)*. Bunca eser veren, çalışmalar yapan Mustafâ Yûyî, 1707-08 (hicri 1119) yılında hayata gözlerini yummuştur (Şabanović 1973: 390-410).*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Muyî: Saraybosna'da doğmuş XVII. yüzyılın edebiyatçılarından. Hayatına dair pek bilgi elde edilememiştir (Handžić 1933: 56).

Muzafferî: Adı Hüseyin olan edebiyatçı 1646 (hicri 1056) yılında Saraybosna'da doğmuştur. Babasının adı Muzaffer, dedesi ise sipahi Oruç ve büyükdedesi Kurt Alı adlı birisidir. Hacı Hüseyin olarak da bilinmiştir. Saraybosna'daki temel eğitimi sonrasında İstanbul'da eğitimini tamamlamıştır. Müderrisler zümresine dâhil olmuştur. 13 Nisan 1721 (hicri 15 Cemâziyelâhir 1133) yılında vefat etmiştir (Handžić 1933: 57, Şabanović 1973: 431).

Müfettiş: Adı Mehmed veya tam tabiriyle Ebû'l-fazl Muhammed b. Ahmed er-Rûmî el-Bosnavî'dir. Mehmed Boşnak olarak da bilinir. Osmanlı leksikografisi alanında okullar için hazırlamış olduğu *Subha-i Sibyân* adlı Arapça-Türkçe sözlüğün yazarıdır. Bu eser, sonundaki ebcet hesabından da anlaşıldığı şekilde 1033/1623 yılında tamamlanmıştır. Bu sözlük birçok defa istinsah edilmesi, yorumlanmasına karşılık yazarı çok erken unutulmuş bir şahsiyet olmuştur (Şabanović 1973: 212-214).

Nâbî: Hakkında az bilgi bulunan şair, Tuzla müftüsü Sâlih Efendi'nin oğludur. Saraybosnalı Edâî Sinân Çelebi'nin kaydına göre 1631 yılında hayattadır. Şiirlerinde Fars edebiyatının etkisi görülür (Nametak 1989: 132).

Nâsıb: Şairin adı Ahmed Çelebi'dir. Tuna'nın içinden geçtiği şehirlerden Belgrad'da dünyaya gelmiştir. 1705-06 (hicri 1117) yılında İstanbul'da vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 425).

Nasîbî: Adı Halîl'dir. Edirne'de doğmuş olan şair, İsmâ'îl Efendizâde olarak bilinmiştir. Eğitimi alıp kadı olmuş, Rumeli'deki bazı kasabalarda kadılık yapmıştır. 1682-83 tarihinde (hicri 1094) hayatını kaybetmiştir (Safâyî: 601).

Nâkid: Adı İbrâhîm olan şair, Yenişehir'de dünyaya gelmiştir. Tahsil amacıyla memleketinden ayrılarak İstanbul'a gelmiştir. Eğitimi bilim üzerine yapmış, ders vermeye kendisini adanmıştır. Birgili Efendi'nin *Avâmil-i Cedîd* adlı eserini *Şerh-i Sedîd* adıyla müsemma bir risale olarak yazmış, Farsçanın kurallarını anlatan *Nakd-i Nâkid* adına sahip risale kaleme almıştır. Bunların yanında, *Siyer-i Ebû'l-Feth* üzerine haşiye yazmıştır. Ölüm kaydı düşülmeyen şair, Safâyî tezkiresi yazıldığında sağdır (Safâyî: 681-682).

Nâtık: Adı Mehmed'dir. Edirne'de doğmuştur. Yeniçeri ağalarına hizmet ederek Yeniçeri ocağı tekaütleri zümresine dâhil olmuştur. Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr'da, Yeniçeri Ağası olan Togramacı Mehmed Ağa'ya bağlı olduğu yazılmıştır. Sultan II. Mustafa Han döneminde (1695-1703) yeniçeridir. Ayrıca, sarraflık, attarlık yapmış, şiirde maharet kazanmıştır. *Tuhfetü'l-Haremeyn* adlı bir risalesi ve çeşitli hikâyeler barındıran bir mecmuası vardır. 1716-17 yılında (hicri 1129) vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 426, Safâyî: 627, Sâlim: 638).

Nazîf: Adı Mehmed olan şair, bugün Yunanistan'da bulunan Tırhala'da dünyaya gelmiştir. İstanbul'da eğitimini aldıktan sonra memleketi Tırhala kazasına müftü olmuştur. Medreselerde hocalık yapıp kırk akçayla medreseden mazul olmuştur. Kaynaklar mürettep divanı olduğundan söz etmiştir. 1694 (hicri Muharrem 1106) veya 1704 (hicri Muharrem 1116) yılında vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 474, Safâyî: 607, Sâlim: 667, Çeltik 2008: 70).

Nazîrî: Adı Mehmed'dir. Ege kıyısındaki Selanik'te dünyaya gelmiştir. Eğitimi tamamladıktan sonra Rumeli kalemi kadıları zümresine girmiş, birçok yerde görev yapmıştır. 1674-75 yılında (hicri 1085) vefat etmiştir (Safâyî: 591). Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr da bilgileri teyit eder (İsmâ'îl Belîğ: 474).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Nazmî Dede: Adı Hasan'dır. Esrar Dede'nin kaydında ise adı Hüsnî olarak geçer. Saraybosna'da doğmuştur. Doğum yerinde eğitimini almış, Mevlevî yoluna meyletmış ve Tevekkülî Dede'nin hizmetinde bulunmuştur. Daha sonra İstanbul'a gelmiş, eğitimini ve bilgisini zenginleştirmiş, irşat icazeti almıştır. Uzun yıllar Mevlevî öğrencilerine Mesnevi öğretmiştir. İstanbul'dan Konya'ya Celaleddin Rûmî'nin makamına gitmiş, oradan da Mısır'a geçmiştir. Kahire'de Mevlevî önderi olmuştur. Döneminin önemli şeyhlerinden birisidir. 1713'te (hicri 1125) İstanbul'a dönen şair, aynı yılın Şa'bân ayında (Ağustos-Eylül 1713) vefat etmiştir (Şabanović 1973: 419-420).

Necîb: Mehmed adlı şair, Edirne'de doğmuştur. Dâmâdzâde Mehmed Efendi olarak da tanınmıştır. Müderristir. Emîniyye müderrisiyken 1695 (hicri 1106 Zilkade) yılında kendisine sevdalanarak pek çok nahoş hareketlerde bulunduğu ve bu yüzden Kavak kazasına yollandığı belirtilmiştir. Gelibolu taraflarındaki Kavak kazası maişet olarak verilmiştir. Burada da 1701-02 (hicri 1113) veya 1702 (hicri 1114) yılında vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 440, Sâlim: 650).

Nergisî: Adı Muhammed'dir. Babasının kadılık yaptığı sırada Saraybosna'da dünyaya gelmiştir. Doğum tarihi 1584-1592 yılları civarındadır. Osmanlı sahasında meşhur bir edebî şahsiyet olmuştur. Çok sayıda eser kaleme almıştır. Nergiszâde (veya diğer kullanımıyla Nergisoglu) sülalesinden geldiğini kendisi söylemiştir. 1601-02 (hicri 1010) yılında Saraybosna'da eğitimini tamamlamış ve sonrasında İstanbul'a gitmiştir. Başkentte Rumeli kazaskeri Kâfzâde Feyzullah Efendi'nin yanında mülazımlığa başlamıştır. 1611'de (hicri 1020) Kâfzâde'nin vefatı sonrasında zor durumda kalmış, farklı görevlerde ve yerlerde bulunmuştur. Eserleri genel olarak *Hamse-i Nergisî* (*El-Akvâlü'l-müselleme fî gazavâtü'l-Mesleme, Kânûnü'r-reşâd, Meşâkkü'l-uşşâk, İksîr-i saâdet* veya *İksîr-i devlet, Nihâlistân*), *El-Vasfû'l-kâmil fî ahvâlü'l-vezîrû'l-âdil, Münşeât, Kelime-i şehâdet risâlesi* şeklindedir. Biyografik eser olarak Budin valisi Murtazâ Paşa için "*El-Vasfû'l-kâmil fî ahvâlü'l-vezîrû'l-âdil*" kitabını yazmıştır. Bu eseri 1628'de (hicri 1038) Banya Luka'da kadı iken kaleme almıştır. Nergisî'nin tarih eserlerinden biri olarak *Gazâvât-ı Mesleme* adlı hamsede müellif Abdülmelik oğlu Mesleme'nin seferlerini konu almıştır. 1634-35 yılında (hicri 1044) vefat etmiştir (Handžić 1933: 44, 54; Şabanović 1973: 226-240, Nametak 1989: 96-103).

Neşâtî: Adı Ahmed'dir. Edirne'de doğmuştur. Semendî mahlasıyla asrın şeyhülislamına bir şaşaalı kaside verdiği, şeyhülislam kasidesini beğenmiş, "çelebi bir insana benziyorsun ama Semendî at cambazı demektir", diyerek o zamandan sonra mahlasının Neşâtî olmasını tercih etmiştir. Sonra, Gelibolu Mevlevihanesi'nin şeyhi Agazâde Şeyh Muhammed Dede Efendi'den tahsil görmüş, uzun seyahatlerden sonra Edirne'de Murâdiye Camii yakınında bulunan Mevlevihanede Mevlevî şeyhi olmuştur. Nef'î tarzında şiir yazmasıyla ün saldı. Söylenmiştir. Divan sahibi şairlerdendir. 1674 (hicri 1085) yılında vefat etmiştir (Mücib 1997: 59, İsmâ'îl Belîğ: 458, Safâî: 595-596).

Nigâhî: Adı Mustafâ olan şair, bugün Yunanistan'ın orta kesiminde yer alan Yenişehir'de dünyaya gelmiştir. İstanbul'a gelmiş ve eğitimini burada tamamlamıştır. Şiir, inşa, hat ve kitabette becerikli olması sebebiyle Divan-ı Hümayun kâtipleri zümresine girmiş, bazı paşalara divan kâtipliği olmuştur. Rumeli'de komutanlık yapan (serasker) Şişman İbrâhîm Paşa'ya divan efendisi iken kendileriyle beraber seferde bulunan paşaların divan efendilerinden biri Nigâhî'ye gelip, paşasını şikâyet ederek, beni gözetmez, harçlık vermez, hâlim harap, dediğinde Nigâhî "*efendi nice bir pâşândan şikâyet edersin bir pâşânın dîvân efendisiniñ eline hiç bir şey girmediği hâlde bile b..ıyla arkıyla karın toyurur dedikde mezbûr dîvân efendisi be hey sultânım niçün böyle buyurursuz bizim pâşâ bir za'if adam olduğunu bilirsiz anıñ b..ı arkı adamı toyurmaz kanda bulayım sizin pâşâ gibi karnı büyük âdemi ki sığırlar gibi yestehler anıñ b..ı arkı vâfir adam toyurur dedikde Nigâhî Efendi söyledigine nâdim olup haylice münfa'îl olup ammâ bu latife pâşâlar miyânında şâyi' oldukça*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

kâtiblerini gözetmege başlarlar.” Bu olay sonrasında Nigâhî, veziriazam Maktûl Kara Mustafâ Paşa yönetiminde tezkireci olup 1683 senesinde yapılan Viyana seferinden sonra dinlenmeye çekilmiştir. Daha ileriki zamanda Köprülüzâde Fâzıl Mustafâ Paşa’ya ve 1692 (hicri 1103 Şaban) senesinde Hacı Alî Paşa’ya da tezkireci olmuştur. Tahrir, imlâ, hat ve inşasındaki mahareti makbul olan şair, 1688-89 yılında (hicri 1100) hayata gözlerini yummuştur. İsmâ’îl Belîğ ve Sâlim’e göre 1693 (hicri 1104 Şa’bân) şeklinde kaydedilmiştir (İsmâ’îl Belîğ: 494, Safâyî: 602-603, Sâlim: 668).

Nizâmî: Şair, Mincel Ahmed Efendi olarak tanınmıştır. Adriyatik Denizi’ne yakın Aydonat’ta doğmuştur. İstanbul’da sağlam bir eğitimle bilgisini arttırmış, yeni saray sultan hocaları zümresine katılmıştır. Dönemin önemli bilginlerinden Minkârîzâde Yahyâ Efendi’ye mülazımlık yaptıktan ve kırk akça medreseden ayrıldıktan sonra 1695 (hicri 1107 Rebiülevvel) yılında *buk’alık* ile Piyâle Paşa Dârü’l-hadîsine ve aynı yılın Şevvâl ayında Gazanfer Aga Medresesi derslik binasına ve oradan da Sarây-ı Cedîd hocalığı görevlerinde bulunmuştur. Daima ders ve ifade ile meşgul olmuş olan Nizâmî, Arapça bilimler ve Farsçada mahir olmuştur. 1696-97 (hicri 1107) veya 1696-97 yılında (hicri 1108) vefat etmiştir (Safâyî: 612, Sâlim: 667-668).

Nutkî: Adı Mehmed’dir. Edirne’de dünyaya gelmiştir. Karakaşzâde olarak ün almıştır. Tahsilini yapıp kadı olmuştur. Uzunköprü kasabasında (o zamanki Ergene) sakin iken 1664-65 yılında (hicri 1075) vefat etmiştir. Nuhbetü’l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti’l-Eş’âr’da 1647-48 (hicri 1057) yılında vefat ettiği kaydedilmiştir (İsmâ’îl Belîğ: 468, Safâyî: 569).

Osmân Efendi: Saraybosna’da doğmuştur. 1670 senesinde (hicri 1081) hayatta olduğu belirtilmiştir (Handžić 1933: 113).

Ömer es-Sarâyî Attâr: Saraybosna’da doğmuş olan Ömer es-Sarâyî’nin, tıp alanında yazdığı bir eseri vardır. Bazı bölümlerinde Ahi Çelebi’nin yazdıklarından yararlanmışır. Eserinin içinde Bosna bölgesine has özellikler vardır (Nametak 1989: 150).

Râcî: Şair İškodra doğumludur. Ölüm tarihi 1717-18 (hicri 1130) senesidir (Aydemir 2012: 233).

Ragîb: Şairin adı Mehmed’dir. Eğriboz Adası’nda doğmuştur. Safâyî tezkiresinde, hakkında kısa bilgi bulunan şair, 1684-85 yılında (hicri 1096) hayata gözlerini yummuştur (İsmâ’îl Belîğ: 102, Safâyî: 207).

Râmî: Rumeli kazaskeri olan Molla Alî’nin oğlu Abdurrahmân Çelebi’dir. Şiirine kattığı hayaller boş değildir. Kırk yaşından genç olup genç ve yeni ortaya çıktığı bir dönemde İstanbul’da 1639-40 yılında (hicri 1049) istenmeyen bir biçimde vefat etmiştir (Mûcib 1997: 33).

Râsih: Adı Yûsuf’tur. Sofya’da dünyaya gelmiştir. Babası Bıyıklı Hüseyin Çelebi’dir. Temel eğitimini bu şehirde aldıktan sonra devlet işinde yer alan şair, divan kâtibi olarak hizmete girmiştir. Şiir ve inşada başarılarına görülen şair, yazı yazmadaki mahareti sebebiyle bazı vezirlerin kâtibi de olmuştur. Râmî Mehmed Paşa’nın Kahire’de Mısır valisi olduğu dönemde kendisine de kâtibi olarak orada bulunmuştur. Bu görevinde müreffeh hâle gelen Râsih, bir süre sonra Rodos’a atanınca burada çeşitli sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Azlinin akabinde deniz yoluyla gelirken Tekirdağ’da 1706 yılının Ağustos ayında veya Eylül başında (hicri Cemaziyelevvel 1118) vefat etmiştir. Şiirleri Balıkesirli Râsih’in şiirleriyle karıştırılmışır (İsmâ’îl Belîğ: 87, Safâyî: 218, Sâlim: 330-331, Çeltik 2008: 77).

Râzî: Adı Mehmed olan şair, Edirne şehrendendir. Pâydzârzâde olarak tanınmıştır. Eğitimi sonrasında kadılık mesleğinde yerini almış, birçok muhitte kadılık yaptıktan sonra 1693-94 senesinde (hicri 1105) vefat etmiştir (Safâyî: 217, Sâlim: 333).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Resmî: Adı İsmâ'îl'dir. Rumeli'de dünyaya gelen şairlerdendir. Halvetiye sufilerinden olmuş olan şairin şiirlerinin sade ve sufiyane olduğu belirtilmiştir. Asrında Harem-i Hümayun ağalarından olan Bilâl Aga'nın Edirne'de yaptırdığı çeşme hayratında Resmî'nin manzumesi tercih edilip yer bulmuştur. Şair, 1697-98 senesinde (hicri 1109) vefat etmiştir (Safâyî: 239, Sâlim: 349).

Reşîd: Edirnevî Mehmed Efendi olarak bilinir. İmamlık yapmıştır. 1693-94 (hicri 1105) yılında ölmüştür (İsmâ'îl Belîğ: 130, Sâlim: 353).

Reşîd: Adı Mehmed'dir. Nevesinyeli Şa'bânzâde Mehmed Efendi'nin oğludur. Şiirlerinden hareketle şairin XVII. yüzyıl ortalarında Saraybosna'da doğduğu düşünülür. Kaynaklarda Reşîd hakkında pek bilgi yoktur. Özellikle 1697 yılına kadar kendisine dair veri bulunmamıştır. Kendisi iyi derecede Arapça ve Farsça bilgisine sahip olmuştur. Yüksek eğitim düzeyi, Türkçe, Arapça ve Farsça bilgisi, kendisinin İstanbul'da eğitim almış olabileceğini gösterir. Divanını oluşturmuştur. Ayrıca *Hâbnâme* adlı eser kaleme almıştır. 1701-02 yılında (hicri 1113) vefat etmiştir (Şabanović 1973: 423-429).

Rızâ: Adı Mehmed'dir. Edirne'de dünyaya gelen şair Zehr-i Mârzâde olarak tanınmıştır. Eğitimi akabinde kadılık mesleğine meyletmış, Rumeli'de birçok yerde mutasarrıflık yapmıştır. Yaşça ileri bir hâl gelmesi sonrasında mutasarrıflığı bırakıp emekli olmuş, Uzunköprü kasabasına yerleşmiştir. Döneminde şairler içinde pir sayılanlardan olmuştur. Şairlerin şiir ve diğer eserlerini toplayıp tezkiresini yazmaya girişmiştir. Tezkiresi Seyyid Rıza Tezkiresi adıyla bilinmiştir. Tezkiresi 1591-92 (hicri 1000) tarihinden 1640-41 (hicri 1050) tarihine kadarki şairleri kapsamıştır. 1671-72 yılında (hicri 1082) vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 131, Safâyî: 205).

Rif'atî: Abdullah adlı bu şahsiyet Bâlîzâde olarak da tanınmıştır. Bosna doğumludur. İstanbul'da eğitimini tamamlayıp müderris olmuştur. Günümüze az sayıda kalan lirik şiirleriyle bilinmiştir. 1684'te (hicri 1095) vefat etmiştir (Handžić 1933: 55, Şabanović 1973: 366, Nametak 1989: 133).

Rifdî: Şairin adı Mehmed'dir. Saraybosna'da dünyaya gelmiş olan şair, Mehmed Kerîmzâde (Boşnakçada *Mehmed Ćerimović*) olarak da bilinmiştir. Sâmi'î mahlaslı Abdülkerim Efendi'nin oğludur. Ailesi Türk edebiyatına birçok şahsiyet kazandırmış olan bir ailedir. Temel eğitimi tamamladıktan sonra, yüksek eğitimi için İstanbul'a gitmiş ve burada medresede hocalık yapmaya başlamıştır. Divanı vardır ancak divanından günümüze herhangi bir kısım kalmamıştır. Bazı eserleri Safâyî, Sâlim gibi tezkirecilerin eserlerinde yer bulmuştur. Selanik ve Şam'da da kadı olarak görev yapmış, Mekke'ye kadı olarak geçmesinin akabinde 1721 yılında hayata gözlerini yummuştur (Handžić 1933: 57, Şabanović 1973: 436, Nametak 1989: 166).

Rüşdî: Bosna için hem tarihte hem bugün kıymetli şehirlerden biri olan Mostar'da 1637-38 yılında (hicri 1047) dünyaya gelen şairin adı Ahmed'dir. Sahhaflık vasfı da olduğu için kendisine Sahhaf Rüşdî de denmiştir. Sâlim Efendi'nin Tezkiretü's-Şuara eserinde şair Rüşdî-i Sahnâf olarak anılmış, doğum yeri de diğer tezkirelerden farklı şekilde Saraybosna olarak verilmiştir. Sekiz yaşında bir çocukken 1645 yılında (hicri 1055) İstanbul'a geldikten sonra uzun süre Harem-i Hümayun'da Galata Sarayı'nda hizmette bulunmuş, bu sırada eğitimi de devam etmiştir. Hümayun hocası Şeyh Osmân Efendi tarafından ve sonra onun yerine tayin edilen Mîrzâ Mehmed Efendi'den ve sonrasında da Mîrzâ Mustafâ Efendi'den eğitim almıştır. Eğitimi tamamlandıktan sonra alışıldığı üzere 1672-73 (Hicri 1083) yılında taşra görevine Mekke'de Abdurrahîm Mehmed Efendi'ye mülazım olarak çıkmıştır. Defterdâr Ahmed Paşa ile Mısır'a gitmiştir. Eğitimi sonrasında günlükü kırk akçe olmak üzere *kapu ortası* vazifesi ile dışarı çıkıp müderrisler mesleğine geçmiştir. Kaz Dağı yakınlarındaki Çan kasabası kendisine maişet olarak tayin edilmiş, ölümüne dek burada yaşamıştır. Edebî yaratıcılığı olarak şairin mürettep divanı vardır. Bunun yanında, Farsça gazeller ve zekice nükteli aforizmalar yazmıştır. Şairin vefatı için, öğrencilerinden

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Sâkıb'ın da "Adn ola Rüşdi Efendi'nün yeri" şeklinde düştüğü tarih hicri 1111 (1700) şeklindedir. 3 Mayıs 1700 tarihinde (hicri 14 Zilkade 1111) hayata gözlerini yummuştur. (Şabanović 1973: 385-389, İsmâ'îl Belîğ: 120, Safâyî: 210, Sâlim: 354-355, Çeltik 2008: 79).

Rüşdi: Rüşdi'nin adı Mehmed'dir. Edirne doğumlu şair 'Ammeci Çelebi olarak tanınmıştır. Tahsilini bitirdikten sonra imamlık mesleğine girmiş, Kazasker Camii'ne hatip olmuştur. 1693-94 yılında (hicri 1105) vefat etmiştir. Edirne'de Murâdiye Mevlevihanesi şeyhi olan Neşâtî Ahmed Dede de vefatına şiirle tarihi nazmetmiştir (Safâyî: 209).

Sâbir: Asıl adı Mehmed'dir. Pârsâ mahlasıyla meşhur olsa da, şiirleri Sâbir mahlasıyla zikredilmiştir. Gelibolu doğumludur. Tahsili devamında Mevleviliğe yönelmiş, Gelibolu Mevlevihanesi'nde Mevlevi şeyhi ve Mesnevi nâkili olmuştur. Kendisine mevleviyet ihsan olunmuş ve birçok yerde imzası geçerli olmuştur. Güzel tahrir ve imlâsı olan şair, İsağocı tasavvuratını şerh etmiş, Köprülüzade Fâzıl Ahmed Paşa adına telif etmiştir. Ayrıca, Monla Celal'in *Gül ü Nevruz* adlı kitabını tercüme etmiştir. Mürettep divanı vardır. 1679-80 yılı hududunda (hicri 1090) hayata gözlerini yummuştur (Safâyî: 341).

Sâbit: Osmanlı edebiyatında tanınmış bir şahsiyet olan Sâbit'in adı Alaüddîn'dir. Günümüzde Sırbistan sınırları içinde bulunan Ujiçe'de (Öziçe), hakkında doktora çalışması yapan Çek şarkiyatçı Jan Rypka'nın tahminine göre 1650 yılında (hicri 1060) dünyaya gelmiştir. Ünlü şairlerden Vuslatî Ali Beg (Vuslatî) ve Mâhir Abdullah'ın (Mâhir) akrabasıdır. Şair, Bosna ve eski Yugoslavya literatüründe Ujiçeli Sâbit (*Sabit Uzičanin*) veya Ujiçeli Sâbit Alaüddîn (*Sabit Alaudin Uzičanin*) olarak yer alır. Bosna için Ujiçeli Sâbit, XVII. yüzyıl sonu ve XVIII. yüzyıl başında yaşamış olan şairler içinde de, Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün dönemleri içinde de en büyük şair olarak belirtilir. Şairlik tarzı olarak muhitinde klasik Fars şiirini taklit etmesiyle dikkat çekmiştir. Sâbit Ujiçevî yerine döneminde şaire genellikle Sâbit Bosnavî denmiştir. İlk eğitimini Halîl Efendi adlı şahsın yanında tamamlamasından sonra, Rumeli'deki birçok yerleşim yerinde kadılık yapmıştır. Sâbit, birçok Osmanlı devlet adamına şiir ve eser sunmuştur. İstanbul'a gittikten sonra Seydîzâde Mehmet Paşa'nın himmeti altına girmiştir. 1678-79 (hicri 1089) yılında Şeyhülislâm Çatalcalı Alî Efendi'nin yanına mülazım olarak gelmiştir. İşsiz kaldığı bir zamanda Paşmakçızâde Ahmed Efendi'ye kaside yazmış ve Yanya'ya kadı olarak görevlendirilmiştir. Ujiçeli Sâbit burada, öldürülmeyle sonuçlanan olay sebebiyle ailesinin büyük kısmını kaybetmiş, geriye kalan kızını ve kendi hayatını kurtarmıştır. Atama talep etmiş, 1691-92 (hicri 1103) yılında Ebû Saîdzâde Feyzullâh Efendi'den Tekirdağ fetvası ile Rüstempaşa Medresesi'ne geçmiş, Tekirdağ'a kadı ve medresede müderris olarak görev verilmiştir. Şair, kendi divanının büyük kısmını yazdığı bu şehirde sekiz yıl kalmış, bu sürede de unutulmak üzere olduğunu hissedip İstanbul'daki sultana ve devlet adamlarına şiirler yazmıştır. Tekirdağ'da kaldığı sekiz yıl içinde, kendi tarzında şiirler yazan Şehrî mahlaslı şairi yetiştirmiştir. Tekirdağ'dan sonra şair, 1700 yılı Haziran ayında Saraybosna'ya geçmiştir. Çalışmalarındaki başarılarına ikram olarak kendisine "mevleviyyet" payesi verilmiştir. İki divan, *Zafernâme*, *Berbernâme*, *Edhem ü Hüma*, *Derenâme*, *Ömer ve Leys*, (*Amr ü Leys*) *Mi'râciyye* eserlerini kaleme almıştır ve bu eseriyle de oldukça meşhur ve makbul olmuştur. Sâlim Efendi Tezkiretü's-Şuara'sında şairin 1704-05 (hicri 1116) yılında Konya mevleviyyetine geçtiğini yazar. Mustafa Safâyî, tezkiresinde şairi söz ustası bir şair olarak belirterek denginin pek az olduğunu söyler ve şiirleriyle eserlerinde üstatlardan Atâyî'nin izinden gittiğini ekler. *Gazânâme* adlı bir diğer eserini Kırım hanı Hacı Selîm Giray Han adına kaleme almıştır. "Şiirleri taze, sözleri yapmacık gösterişten uzak olan bir mümtaz şair" olarak belirtilen Sâbit, 5 Eylül 1712 tarihinde ebedî istirahatgâhına kavuşmuştur. Safâyî tezkiresine göre ise hicri 1125 yılında (1713-14) vefat etmiştir (Nametak 1989: 152-154, İsmâ'îl Belîğ: 39, Safâyî: 125, Sâlim: 261-262, Çeltik 2008: 80).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Sabûhî: Adı Ahmed'dir. Mostarlı Dervîş Paşa'nın oğludur. Mostar şehrinde doğmuştur. Hayatı hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Macaristan'ın Budin şehrinde 1641 (hicri 1051) senesinde vefat ettiği söylenmiştir (Handžić 1933: 56, Šabanović 1973: 242).

Sadrî: Adı Şeyh Selâmîzâde Seyyid Abdülbâkî'dir. Günümüzde Bulgaristan'ın doğusunda yer alan Provadi'de doğmuş olup kadılık yapmıştır. 1671-72 (hicri 1082) yılında vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 209).

Sâfi: Adı Mustafâ'dır. Bosna edebî literatüründe *Mustafa-beg Atlagić* olarak da bilinir. Günümüzde Bosna Hersek'te bulunan İhlevne'de (*Livno*) dünyaya gelmiştir. Şairin ataları XVIII. yüzyılın başlarından itibaren burada askerî ve idari konum sahibi olmuşlardır. Eserleri içinde en büyüğü *Müjdenâme*'sidir. Bunun yanında kaside gibi çeşitli manzumeler yazmıştır. Şair 1740 yılında vefat etmiştir (Nametak 1989: 167).

Safvetî: Asıl adı Mehmed'dir. Bugün Yunanistan'daki Yenişehir'de doğmuştur. Mevâlî zümresindedir. 1664-65 (hicri 1075) yılında vefat etmiştir. Geride bir de divan bırakmıştır (İsmâ'îl Belîğ: 210).

Sa'îdî: Adı Ahmed'dir. Edirne'de dünyaya gelmiştir. Tahsilini kadılık üstüne tamamlamış ve birçok yerde vazifesini yaptıktan sonra 1669-70 senesi hududunda (hicri 1080) vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 168, Safâyî: 272).

Sâmi'î: Adı Abdülkerîm olan şair, Saraybosna'da dünyaya gelmiştir. Sûrbâ Hasan Agazâde Abdülkerîm Sâmi'î adıyla da tanınmıştır. Eserinden babasının adının Ahmed olduğu anlaşılmıştır. İlk eğitimini doğum yeri Saraybosna'da görmüştür. Gençliğinde geldiği İstanbul'da iyi derecede tahsili sonrasında, dönem bilginleri arasında yerini almıştır. Kâmetîzâde Mehmed Efendi'den mülazım olmuş, kırk akça medresede müderrislik yapmış, azledildikten sonra herhangi bir görev almayıp emekli olmuştur. Safâyî, tezkiresinde şiir, inşa ve belagat hususlarındaki becerilerine büyük övgüler düzmüştür. Şairin divanı ve *Münşe'ât-ı Sâmi'î* eserleri vardır. Ayrıca, *Siyer-i Veysî*'yi bir miktar zeyletmiş; *Zeyl-i Siyer-i Veysî* veya *Tekmilü Dürreti't-Tâc* da eserlerinden biri olarak belirtilmiştir. 1685 yılında (hicri 1096) vefat eden şair için başka bir kaynakta ölüm tarihi, "ni'met-i sa'âdet" terkininin karşılığı olarak hicri 1095 (1684-85) şeklinde kayıtlıdır. (Handžić 1933: 44, 55; Šabanović 1973: 358-360, Nametak 1989: 110, Safâyî: 276, Çeltik 2008: 87).

Sebletî: Saraybosna'da dünyaya gelmiştir. 1662-63 (hicri 1073) yılında gençken Saraybosna ve Saraybosnalılar hakkında ilginç bir şiir kaleme almıştır. Bir diğer eseri de Ahmed ve Abdâl Mahmûd şeyh türbesinin tamirine dairdir (Šabanović 1973: 330).

Selâmîzâde: Bu edebî şahsiyet Saraybosna'da doğmuştur. Hicri XI. yüzyılın başlarında (1591-1600'ler civarı) vefat etmiştir (Handžić 1933: 56).

Selîsî: Âvârezâde Mustafa Efendi adıyla tanınmıştır. Edirne'de doğmuştur. 1646-47 (hicri 1056) yılında vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 165).

Sezâyî: Adı Hasan'dır. Fatîn, adının Rızâ olduğunu yazmıştır. 1669-70 tarihinde (hicri 1080) Mora'daki Gördes (Korint) kasabasında dünyaya gelmiştir. Râmîz ve Belîğ'e göre ise doğum yeri Edirne'dir. Mora'da ilk eğitimini almıştır. 1687'de Mora'nın Venedik tarafından işgali üzerine İstanbul'a, başkentten de Edirne'ye gelen şair, burada piyade mukabelecisi Alî Efendi tarafından manevi evlat kabul edilip piyade mukabelecisi kalemine yerleştirilmiştir. Bu sürede eğitimine de devam etmiştir. Gördüğü bir rüya üzerine Edirne'deki Ekmekçizâde Ahmed Paşa veya diğer adıyla Âşık Mûsâ dergâhı postnişini İbrahîm Gülşenî halifelerinden Mehmed Sırrî Dede'ye intisap etmiş, onun vefatı üzerine Şeyh Mehmed La'lî adlı şeyhe intisap edip halifesi olmuştur. Burada ilmini ve irfanını ilerleten Sezâyî, Lâ'lî Mehmed Efendi'nin vefatından sonra seccade-nişinlik görevine

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

gelmiştir. Safayı tezkiresinde kaydının yazıldığı tarihte Edirne’de Gülşenî Tekkesi’nde şeyhtir ve Câbî Dede olarak anılmıştır. Divanını yazmış şairlerdendir. Niyâzî-i Mısırî tarafından kendisine Sezâyî mahlası verilmiş, 37 yıl kadar Lâ’lî Mehmed Efendi’nin vefatıyla geçtiği postnişinlik görevini yerine getirip 29 Aralık 1738 (hicri 17 Ramazan 1151) tarihinde hayata gözlerini yummuştur (Safâyî: 306, Sâlim: 397, Çeltik 2008: 89-90).

Sipâhî: Adı Mustafâ’dır. Bosna’nın merkezi Saraybosna’da doğmuş olan şair, İstanbul’a gelmiş ve kâtiplik alanında eğitim almış; divan kâtiibi olmuştur. Divan sahibidir. 1651 yılının son ayı veya 1652 yılı içinde (hicri 1062) vefat etmiştir. Hüsrev Paşa ve Hâfız Paşa için mufassal mersiyeler yazmıştır. Bazı kaynaklarda mahlası Siyâhî olarak kayıtlı olmuş, diğer bazı kaynaklarda ise her iki mahlasla ayrı ayrı kaydedilmiştir (Safâyî: 270, Mûcib 1997: 36, Çeltik 2008: 91).

Sinânî: Şeyh Sinân Efendi’dır. Uzunköprü’de (eserde *Ergene*) doğmuştur. Aşkî olarak bilinen Deli Abdülvâsî’nin ağabeyidir. Mülazım olduktan sonra şeyhliğe de yükselmiştir. Rivayet odur ki kendisi Varna’da yaşarken ilkin sefer hazırlığı yapar. Bunu gören dostları sebebini sorduklarında dostlarına üç güne kadar ani bir aksiliğın olasılığını söyler. Bu sürede de hazırlık yapmayan dostları eşkiya baskınından dolayı oldukça zarar görürler (Mûcib 1997: 37).

Subhî: Ahmed adına sahip şairin doğum yeri Yenişehir’dir. Sipahi zümresine mensup olmuştur. 1669-70 tarihinde (hicri 1080) vefat etmiştir (Safâyî: 340).

Subhî: Şairin adı Ahmed’dir. Tekirdağ (dönemindeki diğer adıyla Rodosçuk) kasabasında doğmuştur. Şeyhülislam Minkârîzâde Yahyâ Efendi’ye mülazımlık yapmıştır. 1687-88 (hicri 1099) yılında Debbâğzâde Mehmed Efendi’den Malûlzâde Medresesi’nde eğitim alıp 1690 (hicri 1101 Şa’bân) yılında yerinde dâhil itibar olunmuştur. 1696 (hicri Rebiyelâhîr 1108) yılında İstanbul’da yaşadığı evinde maktul hâlde bulunmuştur (Sâlim: 455-456).

Subletî: Saraybosna’da doğmuştur. 1663 yılında (hicri 1073) hayatta olduğu belirtilmekle yetinilmiştir (Handžić 1933: 113).

Süheylî: Hayatı hakkında bilgi yoktur. 1698 yılında (hicri 1109) hayatta olduğu belirtilmiştir (Handžić 1933: 114).

Sükkerî: Zekeriyâ adına sahip şair, XVII. yüzyılın başında Saraybosna şehrinde doğmuştur. Hemşehrisi olan şair Mezâkî Süleymân Efendi’nin terbiyesinden geçmiştir. 1671-72 yılında (hicri 1082) İstanbul’a göç etmiştir. Sadrazam Fâzıl Ahmed Paşa asitanesine intisap etmiştir. Şiir, inşa ve güzel yazıdaki (hat) mahareti sebebiyle divan kâtipleri zümresinde yer almıştır. Sükkerî’nin mürettep divanı vardır. 1686 yılında İstanbul’da veba hastalığından (hicri 1097) vefat etmiştir (Şabanović 1973: 367, Nametak 1989: 114, İsmâ’îl Belîğ: 169, Safâyî: 279, Çeltik 2008: 91).

Şinâsî: Adı Abdurrahmân olan şair, Rumeli topraklarında doğmuştur. Temel eğitimi sonrasında kadılık mesleğine yönelmiştir ve birçok yerde mutasarrıflık yapmıştır. 1675-76 yılında (hicri 1086) vefat etmiştir (Safâyî: 312).

Şinâsî: Mehmed adındaki şair, Mehmed Çelebi olarak da tanınmıştır. Hayatı hakkında pek bilgi bulunmayan edebî şahsiyet Bosna doğumludur. Eğitim almış, öğretim camiasına katılmıştır. Daha sonra ise kadılığa geçmiştir. Hicri 1050 (1640-41) veya 1060 (1650) yılları civarında vefat etmiştir (Şabanović 1973: 277, Nametak 1989: 133).

Şehrî: Adı Mehmed’dir. Tekirdağ doğumlu şair, ünlü şairlerden Ujçeli Sâbit Efendi o beldede görev yaparken adı geçen şairin eğitim ve terbiyesinden geçmiştir. Safâyî’nin tezkiresinde şaire ölüm tarihi vermemesinden şairin, bu tarihlerde hayatta olduğu anlaşılmıştır (Safâyî: 331, Sâlim: 437).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Şeyh Ahmed Fasîh Dede: Dukaginzâde olarak bilinmiştir. İškodra’da dünyaya gelmiştir. Ölüm tarihi 1699 (hicri 1111) senesidir (Aydemir 2012: 234).

Şükrî: Adı İbrâhîm’dir. Sofya’da dünyaya gelen şair, tahsilini ve hayatının bir kısmını doğum şehrinde geçirdikten sonra İstanbul’a gelmiştir (Safâyî: 310-311).

Tab’î: Adı Mehmed olan şair, Selanik’te doğmuştur. Selanikî Mehmed Aga olarak da anılmıştır. Tahsilinin akabinde sipahi zümresine katılmıştır. 1666-67 yılında (hicri 1077) vefat etmiştir (İsmâ’îl Belîğ: 229, Safâyî: 360).

Tal’atî: Asıl adı Mehmed’dir. Edirne’de dünyaya gelmiştir. Solaklar zümresine mensup olan Tal’atî, 1667-68 yılında (hicri 1078) hayatını kaybetmiştir (Safâyî: 361).

Tâlib: Ahmed adına sahip şair, Saraybosna’da doğmuştur. Erken yaşında İstanbul’a gelmiş ve Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa’ya intisap etmiştir. Hat ve inşa hususlarında tahsil alan şair, reisülküttap olmuştur. Süleymaniye semtinde sakin olması sebebiyle Süleymaniye’li Ahmed Efendi veya Süleymaniye’li Tâlib olarak ünlenmiştir. Sadaret mektupçusu, divan hocası ve daha sonrasında reisülküttap olmuştur. Divan sahibidir. “Tâlibü’l-gayb” terkininin gösterdiği hicri 1085 yılında (1674-75) veya Safâyî tezkiresinde yazdığı gibi, 1669-70 yılında (hicri 1080) vefat etmiştir (Şabanović 1973: 340-341, İsmâ’îl Belîğ: 213-214, Safâyî: 362-363, Çeltik 2008: 95).

Tâlib: Rumeli kadılarında Ömer Efendi’dir. Rumeli’de doğmuştur. 1664-65 yılında (hicri 1075) vefat etmiştir (İsmâ’îl Belîğ: 214).

Tâlibî: Adı Hasan’dır. Bugün Makedonya’da yer alan İştîp’te doğmuştur. Babası İştîp’te kadılık yapmıştır. Tâlibî, Mevlevîliğe intisap etmiştir. Zamanla kendisine de *dede* unvanı verilmiş ve Tâlibî Dede olarak anılmıştır. Selanik Mevlevihanesi’ndeki şeyhlik görevinden, mutaassıp şahısların yalanları sebebiyle ayrılan Tâlibî, baba mesleği kadılığa başlamıştır. Dönemin şeyhülislamı Sa’îdzâde Feyzullah Efendi’nin dairesine mensup olmuş ve kadılıkta yükselerek oldukça iyi bir mal ve mülk sahibi olmuştur. Ancak, bir zaman sonra içindeki dervişlik dürtüsüyle varlığını *fakr u fenâ* yolunda harcayarak Mevlevî şeyhlerinden Şeyh gavsî Efendi’nin huzurunda tarikata olan bağlılığını tazelemiş, Selanik ve Mısır Mevlevihanelerine şeyh olmuştur. Mısır’da da olumsuz bazı gelişmeler sonucunda şeyhlikten ayrılmış, bir süre sonra affedilip Serez’de şeyhlik görevine getirilmiştir. Edebî yaratıcılığında *Şerh-i Mu’dalât-ı Mesnevî* adlı eserini yazmaya başlamış ancak tamamlayamamıştır. Tâlibî’nin âşık tarzı gazelleri vardır. Şair, Serez Mevlevihanesi şeyhi iken 1717-18 (hicri 1130) tarihinde vefat etmiştir (Nureski 2008: 235-236).

Tarzî: Adı Mehmed’dir. Günümüzde Bulgaristan’da yer alan Eski Zağra doğumludur. Eğitimini tamamlayıp kadılığa geçmiş, birçok kasabada görevini icra etmiştir. Şairlerden Tıflî tarzında yazılmış *Vasiyyetnâme* ve *Zilletnâme* adlı eserleri vardır. Döneminde ünlü olan ve divan tertip eden şair, Mısır kadısıyken hastalanmış ve kethüdası tarafından 1661-62 tarihinde (hicri 1072) öldürülmüştür. Başka bir kaynağa göre vefat tarihi 1650 (hicri 1060) şeklindedir (İsmâ’îl Belîğ: 229, Safâyî: 356, Çeltik 2008: 96).

Tecellî: Asrın şairlerinden sayılan Tecellî’nin adı Zülfekâr’dır. Osmanlı Müellifleri’ne göre şairin adı Abdülkerîm’dir. Batı Rumeli şehirlerinden, bugün Kosova’nın güneybatısında yer alan Prizren’de doğmuştur. Öğrenimini Prizren şehrinde tamamlamıştır. Divan kâtipleri mesleğinden olan şair, şiir ve inşa heves edip tarih biliminde kendisini geliştirmiş, bu alanda bilgi sahibi olmuştur. Hoşsohbet olmasıyla vezirler arasında sevilen ve iltifat gören bir kişi olarak Tecellî, II. Süleymân Han’ın sadrazamı olan Tekirdağlı Mustafâ Paşa’nın yakınında yer almış, ona nedimlik ve kâtiplik yapmıştır. Ayrıca paşanın muhasebecisi, piyade mukabelecisi olmuştur. Şairin divanı vardır. Tecellî kendi divanında “gazel-i bî-nukât” denilen noktasız harflerle yazılmış gazellere yer vermiş ve daha çok bu özelliğiyle ünlenmiştir. Hafız, genç ölmesinden dolayı Tecellî’nin

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

divanından başka eser yazamadığından söz etmiştir. Bunun yanında, bir kaynakta (Çeltik 2008) şairin Yahyâ Bey'in *Şâh u Gedâ*'sına nazire olarak yazdığı *Gülendâm u Kaîb* adlı bir mesnevisinin varlığından söz etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu ordusuyla beraber Sofya düzlüğünde bulunduğu sırada vefat etmiştir. Ölüm tarihi Safâyî ve Sâlim'de hicri 1100 (1688-89); Mecelletü'n-Nisab'da hicri 1102 (1690-91); Belîğ'de hicri 1107 (1695-96) olarak kayıtlanmıştır (Kılıç 2001: 7-11, Safâyî: 112, Sâlim: 258-259, Çeltik 2008: 96-97, Hafız 2012: 7-8).

Tevekkülî Dede: Saraybosna doğumludur. Halveti tarikatına mensup olmuş olan Tevekkülî Dede, Mesnevî eğitimi vermiştir. Türkçe ve Farsça eser yazmıştır. XVII. yüzyılın başlarında Saraybosna'da vefat etmiştir (Nametak 1989: 108).

Tıflî: Saraybosna doğumlu olan edebî şahsiyetin 1611 senesinde (hicri 1020) hayatta olduğu belirtilmiştir (Handžić 1933: 113).

Turâbî: Günümüzde Bosna Hersek'te yer alan Travnik şehrinde doğan Turâbî, XVI. yüzyıl sonu ile XVII. yüzyıl başlarında burada yaşamıştır. Şiirleri Bâyezîdzâde Dervîş Paşa (*Dervîş-paşa Bajezidagić*) ile beraber meşhurdur ve şiirlerine en çok Dervîş Paşa'nın mecmualarıyla beraber rastlanır. Dervîş Paşa'nın İstolni Belgrad şehrine dair şiirine nazire yazmıştır. Turâbî'nin mahlastan ziyade adı olup olmadığına dair bir bilgi yoktur (Nametak 1989: 91-92).

Turâbîzâde Selmân: Travnikli Turâbî'nin oğludur. Saraybosna'da doğmuştur. 1610 yılında hayatta olduğu belirtilmiştir. Geleneksel edebiyat ürünleri, halk edebiyatı tarzında eserler kaleme almıştır. Şiirlerinden birisi Macaristan'daki Eğri şehrinin kaybedilmesine dairdir. Geleneksel edebiyatta yaygın olan bu tarza dair örneklerden birisini de Selmân vermiştir (Nametak 1989: 92, Handžić 1933: 113).

Ümîdî: Ümîdî'nin adı Ahmed'dir. Rumeli'nin doğu kesiminde, günümüzde Bulgaristan'da yer alan Filibe yakınlarındaki Kazanlık'ta dünyaya gelmiştir. Celvetiyye tarikatına mensup Şeyh İsmâ'îl'in oğludur. Tahsilini Celvetiyye tarikatı çatısı altında sürdüren şair daha sonra, İstanbul'da Küçük Ayasofya'da bulunan Hüseyin Aga zaviyesinde şeyhlik görevinde bulundu. İlmiye imtiyazı sebebiyle Şehzâde Camii'nde cuma şeyhi olmuş, kırk sene (Sâlim Efendi'de kırk sekiz sene) hizmette bulunmuştur. Safâyî'nin belirttiğine göre çok sayıda eseri bulunan Ümîdî'nin bu eserlerinden *Mecâlis-i Evliyâ*, saygın bir risaledir. Başka bir eseri de, tıp kitabı çevirisi *Keşf-i Beyân*'dır. Ayet, hadis ve münasip hikâyeler toplayan ve yazan bir şair olmuştur. Miladi 1694-95 yılında (hicri 1106) "terk-i zâviye-i fenâ" ettiği şeklinde belirtilerek vefat kaydı düşülmüştür (Safâyî: 71, Sâlim: 224-225).

Ümmîdî: Pervânezâde Ahmed Efendi olarak bilinmiştir. Edirne doğumludur. 1702 (hicri 1114) yılında vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 19).

Vâhib: Saraybosna'da dünyaya gelmiştir. 1711 yılında (hicri 1123) hayatta olduğu belirtilmiştir (Handžić 1933: 114).

Vahîd: Asıl adı Mehmed'dir. Sofya'da doğmuştur. Bursa mahkemesinde kâtiplik görevi yapmıştır. 1682-83 (hicri 1094) yılında vefat etmiştir (İsmâ'îl Belîğ: 519).

Varvar Alî Paşa: Kişisel marifetleri ve devlet bürokrasisinde yer almış olması sebebiyle Varvar Alî Paşa, Osmanlı biyografilerinin çoğunda yer almış olan bir şahsiyettir. Alî Paşa kendi kökeni hakkında III. Mehmed zamanında devşirme bir Bosnalı olduğunu ve İstanbul'a taşındığını belirtmiştir. Doğum yeri Bosna'nın içinde Neretva Nehri'nin sağ kollarından birinde yer alan Varvar köyüdür. Geldiği İstanbul'da çeşitli devlet görevlerinde bulunmuştur. Edebî ürün olarak Varvar Alî Paşa'nın mesnevi tarzında otobiyografisi vardır (Şabanović 1973: 263-274).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Vâsîf: Adı Abdullah Çelebi'dir. Nevesinyeli Şa'bânzâde Mehmed Efendi'nin küçük oğludur. 1718 (hicri 1130) yılında vefat etmiştir (Handžić 1933: 57, Šabanović 1973: 430).

Vecdî: Günümüzde Makedonya'nın batı sınırlarına yakın bir yerde bulunan Debre'de doğmuştur. Saraybosnalı Mevlevî şeyhlerinden meşhur Tevekkülî Dede'ye intisap ederek Mevlevî tarikatına girmiştir. Tarikat eğitiminin tamamlanması sonrasında şeyhinin izniyle Yenişehir'de Mevlevihane kurmuş ve uzun zaman orada Mesnevî okutarak manevî dersler vermiştir Şair bir süre Konya'da da bulunmuştur. 1669-70 (hicri 1080) yılında Girit seferi sırasında vefat etmiştir (Nureski 2008: 223-224).

Vehebî: Adı İbrâhîm olan şair, Edirne'de doğmuştur. Tahsilini tamamladıktan sonra Edirne'de Murâdiye Camii'nde uzun zaman imam olmuş, döneminde bu şehirde yaşayan Gülşenî tarikatı şeyhi Mehmed La'î'nin yanına gelip uzun süre onun hizmetinde kaldıktan sonra seyahat arzusuyla Konya'ya varıp Mevlana asitanesine gelmiştir. Burada tarikat şeyhi Çelebi Efendi'nin yanında tarikat hususlarını tekmilden etmesi sonrasında hacca gitmiştir. Hac dönüşünde deniz yoluyla gelirken 1700-01 tarihinde (hicri 1112) vefat etmiştir (Safâyî: 697-698, Sâlim: 704)

Velfî: Şairin adı Veliyü'd-dîn'dir. Akdeniz ve Ege'nin kesiştiği sahada bulunan Rodos Adası'ndandır. İstanbul'a gelip burada ilmiye ve resmiye eğitimi aldıktan sonra Kâfzâde Fâzî Efendi'den dersler almıştır. Alî Paşa-yı Atîk Medresesi müderrisi iken 1655-56 senesinde (hicri 1066) vefat etmiştir. Sâlim tezkiresine göre şairin vefat tarihi 1650-51 (hicri 1060) senesidir (İsmâ'îl Belîğ: 523, Safâyî: 394).

Veysî: Adı Üveys olan şair, Üsküplü Kadı Mehmed Efendi'nin oğludur. Asıl memleketi bugün Makedonya topraklarında yer alan Üsküp olan Üveys, Anadolu'da Alaşehir kasabasında dünyaya gelmiştir. Medrese tahsili sonrasında İstanbul'a gelerek Kazasker Molla Sâlih Efendi ve Anadolu kazaskeri Ahmed Efendi'den dersler almıştır. Mehmed Şerîf Paşa'nın Mısır valiliği sırasında kâtipliğini yapmıştır. Akhisar, Tire, Alaşehir, Tırhala ve Serez (Siroz) kadılıkları yapmış, sadrazam Alî Paşa'nın Macaristan seferinde ordu kadılığına atanmıştır. Paşanın şehit olması üzerine azledilip İstanbul'a gelmiştir. 1605'te Üsküp kadısı olarak atanmış, İnebahtı ve Eğriboz'da teftiş ve tahsil-i emval memurluklarında bulunmuştur. Altı defa Üsküp kadılığına atanmış, Gümölcine kadılığı atamasını kabul etmeyerek yedinci defa Üsküp kadılığına getirilmiştir. Nesir ve nazım olarak eserler veren Veysî, nesirlerinde süslü bir dil kullanmış, Nergisî ile beraber Osmanlı sahası Türk nesrinde çok eser vermiş ve tanınmış bir şahsiyettir. En tanınmış eseri *Siyer-i Veysî* adıyla bilinen *Dürretü'l-Tâc fî-Sîreti Sâhib-i Mi'râc* isimli siyer kitabıdır. Sultan I. Ahmed ile İskender'in rüyada karşılıklı konuşurduğu siyasetname türündeki eseri *Hâbnâme (Vak'anâme)*, dinî konuları işleyen *Düstûru'l-Amel* veya *Şehâdetnâme*, Amr bin As'ın Mısır'ı fethini anlatan *Risâle-i Amr bin As*, Zeyniye tarikatının kurucusu Zeydüddin Hafî'nin hikmetlerini anlatan *Tevbenâme*, ahlakla ilgili *Hediyyetü'l-Muhlisîn ve Tezkiretü'l-Muhsinîn* isimlerinde eserleri vardır. *Gurretü'l-Asr fî-Tefsîri Sûreti'n-Nasr* adlı eseri tefsirdir. Fütûh-ı Mısır eseri yarım kalmıştır. Veysî, divanında daha sade bir dil tercih etmiştir. 16 Ağustos 1628 tarihinde (hicri 14 Zilhicce 1037) Üsküp'te vefat etmiş ve burada gömülmüştür. Nev'îzâde Atâyî vefatına beyitle tarih düşmüş, mezar taşına da tarih beyti yazılmıştır. Seyyid Rızâ ise vefat tarihini 1621 (hicri 1030) şeklinde vermiştir (Çeltik 2008: 103-104).

Vuslatî: Adı Alî'dir. Günümüzde Sırbistan'ın batısında yer alan Ujiçe'de dünyaya gelmiş bir paşazade olan şair, çeşitli bilim dallarında eğitim almış, şiir ve inşada ün salmıştır. Ujiçeli meşhur şair Sâbit'le akrabadırlar. Çehrin gazasını beş bin beyitle anlattığı bir gazaname (*Gazânâme-i Çehrin*) kaleme alıp o asrın veziriazamı Kara Mustafâ Paşa'ya sunmuş, ihsana mazhar olmuştur. Sultan IV. Mehmed Han'ın hicri 1092 yılında (1681-82) Beşiktaş'ta yaptırdığı saraya tarih nazmetmiş, padişahın ihsan görmüş, Semendire Sancağı alaybeyliği verilmiştir. 1688 yılında (hicri 1100 Muharrem) düşman kuvvetleri Belgrad şehrini istila ettiklerinde, bu saldırılar

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

sırasında şehit düşmüştür. Handžić'te vefat yılı hicri 1099 şeklinde verilmiştir (Handžić 1933: 55, Šabanović 1973: 373-374, Nametak 1989: 129-130, İsmâ'il Belîğ: 521, Safâyî: 689-690, Sâlim: 667).

Yûsuf: Hacı Yûsuf olarak da bilinmiştir. Babasının adı Muhammed olan edebiyatçı Bosna Hersek'teki İhlivne'de (*Livno*) doğmuştur. Memleketindeki Lalapaşa Camii'nde müezzinlik yapmıştır. 19 Haziran 1615 tarihinde (hicri 22 Cemaziyelevvel 1024) hacca gitmiş, hac yolculuğunu seyahatname olarak kaleme almıştır. Eserinde gördüğü ve duyduğu yerlerden söz etmiştir. Seyahatname girişini Arapça yazmış, bu kısımdan Arap dilini az bildiği anlaşılmıştır. Hacı Yûsuf, hayatı sırasında pek tanınmamış bir şahsiyet olmuş ve bir nottan anlaşıldığı şekilde hicri 1057 (1647) tarihinde hayatta olduğu anlaşılmıştır (Handžić 1933: 49, Šabanović 1973: 252-259, Nametak 1989: 147).

Yümnî: Mehmed adına sahip olan şair, Selanik şehrinde doğmuştur. Temel tahsili sonrasında İstanbul'a gelip mülazım ve kadılığa yönelmiş, Rumeli'deki bazı kasabalarda kadılık yapmıştır. 1672-73 yılında (hicri 1083) vefat etmiştir (İsmâ'il Belîğ: 532, Safâyî: 736).

Yüsrî: Adı Ahmed'dir. Babasının adı Mustafâ'dır. 1636 (hicri 1046) yılında doğmuştur. İstanbul'daki seçkin bilginleri dinleyerek kendisini geliştirmiştir. Müderris ve mollalık yapmıştır. İstanbul'daki Hasan Paşa Medresesi'nde yirmi yaşındayken harici müderris olarak çalışmaya başlamıştır. Sonraki yıllarda birkaç başka medresede de görev almıştır. Bir zaman sonra kadılığa geçen Yüsrî, Şam kadısı payesiyle Filibe'ye kadı olarak atanmıştır. Türkçe eserlerinin yanında, Farsça ve Arapça eserler de kaleme almıştır. *Münşe'ât-ı Yüsrî* veya *Türkî Münşe'âtı* adlı eseri bir münşeât örneğidir. Yüsrî, Mahmûd Burhân Eş-Şarî tarafından yazılmış olan *El-Vikâye* eserine geniş bir tefsir kaleme almıştır. 1693-94 (hicri 1105) yılında Şam'da kadı olduğu sırada vefat etmiştir (Handžić 1933: 17, 56; Šabanović 1973: 381-382).

Yüsrî: Eski eserlerde Yüsrî es-Sânî olarak da kayıtlıdır. Anadolu kazaskeri Kebîrîzâde Mustafâ Efendi'nin oğludur. 1666'da (hicri 1077) doğmuştur. 1685 yılında (hicri 1097) yüksek eğitimini İstanbul'da bitirip medreselerde hocalık yapmaya başlamıştır. Halep'te ve Mekke'de kadılık görevi yapmıştır. Ölüm tarihi belli değildir (Šabanović 1973: 437).

Zâkirî: Adı Ahmed olan şair, Kurdzâde Ahmed Efendi olarak da belirtilmiştir. Günümüzde Bulgaristan'ın orta kesimi sayılabilecek bir yer olan Filibe'de doğan şairin adı Ahmed'dir. İstanbul'a gelmiş, burada eğitim aldıktan sonra Rumeli kadılarından biri olarak birçok yerde mutasarrıflık yapmıştır. 1685-86 yılında (hicri 1097) Karaferye kadısı iken hayata gözlerini yummuştur (İsmâ'il Belîğ: 82, Safâyî: 198).

Zârî: Döneminde şairlerin yetiştiği yerlerden biri sayılabilecek Ujiçe kasabasında (Öziçe) dünyaya gelen şairin adı Mustafâ'dır. Memleketinde bilim aldıktan sonra İstanbul'a gelmiştir. Osmanlı devlet işleri zümresine dâhil olan şair kadı olmuş, Rumeli'deki bazı kazalarda görev yapmıştır. Hemşehrisi şair Sâbit "Zârî Efendi merkadi nûr-ı cemîl ola" şeklinde vefatına tarih düşmüştür. Şairin günümüzde bulunmamış olan bir divanının varlığından söz edilir. Ayrıca gazanamesi vardır ve bazı mecmualarından söz edilmiştir. 1687 yılında (hicri 1098) dünyaya gözlerini yummuştur (Handžić 1933: 55, Šabanović 1973: 368-369, İsmâ'il Belîğ: 138, Safâyî: 265, Çeltik 2008: 107).

Zekî: Adı Alî olan edebî şahsiyet Zekî-i Kimyager olarak da anılmıştır. Doğduğu yer Bosna'dır. Yenişehirli Alî Efendi'nin uzun süre kethüdası olmuştur. Salim Efendi tezkiresinde yanında bulunduğu kişinin ismi Şeyhülislam Çatalcalı Alî Efendi olarak geçer. İstanbul'a geldiğinde bu şahsiyetin dergâhına kabul edilmiştir. Bu rütbesinden dolayı kendisine kethüdalık da verilen şair, Alî Efendi'nin azledilmesinden sonra görevinden el çekirilmiştir. Ölene kadar Kozka Fırını semtinde yaşayan şair, kendi yağıyla kavrulmuş ve kimyagerlik hevesine kapılmıştır. Ancak

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

bir miktar altın bakır etmesiyle kimyagerlik hevesleri suya düşmüştür. Şair, Şâhidî Risalesi'ni (*Tuhfe-i Şâhidî*) şerh etmiştir. Bilim tarihinde de ismi duyulmuştur. Türkçe ve Farsça şiirler kaleme almıştır. Vefat edene dek şairin şiirleri çok fazla dikkat çekmemiş daha ziyade kimyagerlik hevesiyle tanınmıştır. 1710-11 yılında (hicri 1122) vefat etmiştir (Şabanović 1973: 413-414, Safâyi: 267, Sâlim: 309-310).

Zikrî: Şairin adı Ebû Bekir'dir. Rumeli'de meşhur Drina Nehri'nin güneybatısında yer alan Ujiçe'de (Öziçe) doğmuştur. Vuslatî adlı şairden eğitim almış, onun tarafından yetiştirilmiştir. Sipahiler zümresine mensuptur. Divan sahibidir. 1688'de Avusturyalılarla Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşında düşman Avusturya'nın saldırısından kendi doğduğu şehri savunurken şehit düşmüş, hayatını kaybetmiştir. Bir başka kaynakta 1688-89 yılında (hicri 1100) şairin bir çeşit hastalıkla vücudu yorgun düştüğü ve bu sebeple vefat ettiği belirtilmiştir. Vefatı döneminde şiirlerinin pek duyulamadığı, tanınır olamadığı da Safâyi tarafından tezkiresinde belirtilmiştir (Şabanović 1973: 376, İsmâ'îl Belîğ: 82, Safâyi: 198, Sâlim: 308).

Ziyâüddîn Ahmed: Ziyâüddîn Ahmed Müezzinzâde olarak da bilinmiştir. Mostar'da dünyaya gelen edebiyatçının soyundan birisinin müezzin olduğu, lakaplarından anlaşılır. 1678 (hicri 1089) yılında dervişliğe geçmiş ve *Enîsü'l-Vâ'izin* eserini yazmıştır. Diğer eseri *Muharrikü'l-kulûb ilâ ibâdet allâmü'l-guyûb* kitabını yazdığı sırada Ujiçe'deki halveti tekkesinde olup olmadığı tam belli değildir. (Şabanović 1973: 347-352).

Zülfetî: Adı Süleymân olan şair Bosna'dandır. Sultan II. Ahmed döneminde çuhadar olan Zülfetî, Mehmed Paşa'nın kardeşidir. Enderun'da hizmette olmuş ve burada eğitim görmüş, bilim sahasında özellikle Arapçada oldukça iyi bir düzeye ulaşmıştır. Saray dışında medresede çalışan şair, Safâyi'nin deyişiyle “*giderek kendüye sevdâ-zedelik ve gerçekden delilik el verip melâmiyyün sûretine girmekle müderrisliği ilgâ olunup kapu ortası*” vazifesine verilmiştir. Sultan Bâyezîd vakfından maaşa bağlanmıştır (Safâyi: 268).

Sonuç

XVII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun Rumeli yani Avrupa topraklarında kalem oynatmış edebî şahsiyetler, bölgenin birçok kesiminden çıkmıştır. Tabii kesimler içinde bazı yerlerin ön plana çıktığı da görülmüştür.

Yukarıda ayrıntılı olarak hayatları ve edebî çalışmaları hakkında bilgi verilen müellifler alfabetik sırayla şu şekilde gösterilebilir: Abdâl, Abdullah Abdî, Abdülhay, Abdülkemâl İsmâ'îl, Adlî, Adnî, Aga Dede, Ahmed Çelebi, Ahmed Çelebi Tuzlavî, Ahmed Efendi, Ahmed Sûdî, Ahmedî, Aklî, Allâmek, Alî, Alî, Âlî, Âlî, Âlî Alâuddîn Şehzâde, Alîmî, Ârif, Ârifî, Arûzî, Âsafî, Âsım, Âşık, Aşkî, Avnî, Avnî, Ayânî, Âzerî, Âzim, Azîzî, Azîzî, Bahrî, Behcetî, Bezmî, Bülbülî, Cârî, Cezbî, Cûdî, Dâmâd, Dâna, Derûnî, Dervîş, Emîn, Enîs, Es'ad, Es'ad, Fâhir, Fahrî, Fâ'iz, Fâ'izî, Fasîhî, Fâyiz, Fazlî, Fazlî, Fehmî, Fenâyî, Fennî, Ferîdûn, Fevzî, Feyzî, Fezâyî, Fidâî, Fütûhî, Gafûrî, Gâ'ibî, Gayûrî, Gâzî, Gâzî, Gedâî, Güftî, Güftî, Habîbî, Hacı Dervîş, Hâfız, Hâfız Ahmed Efendi, Hakkî, Hasan, Hasan Bosnavî, Hasan Dumnâvî, Hasan İhlevneli, Hasan İmâmzâde, Hasan Nazmî Dede, Haylî, Hemdemî, Hisâlî, Hürremî, Hüsâmî, Hüseyin Efendi, Hüseyin Sabrî Efendi, Hüseyinî, İbrâhîm Beg Akhisârî, İbrâhîm Opiyaç, İbrâhîm Peçuylu (Peçevî), İffetî, İntizâmî, İshâk, İsmâ'îl Hakkî Efendi, İzzet, Kâ'imî, Kâtibî, Kâmî, Kedâyî, Kelâmî, Kemterî, Keşfî, Keşfî, Kavlı, Lafzî, Lâmekânî Hüseyin, Ledünnî, Livâî, Mâhir, Mahvî, Malkoçzâde Ahmed Efendi, Mehmed Halife, Mehmed Reşîd, Meylî, Mezâkî, Mezâkî, Mezâkî, Mîrî, Mîrî, Molla Muhtârî, Mostarî Çelebî, Muhammed Hevâî Üsküfî, Muhammed Rüşdî, Mu'in, Muslihuddîn Efendi, Mustafâ Yûyî, Muyî, Muzafferî, Müfettiş, Nâbî, Nâsıb, Nasîbî, Nâkid, Nâtik, Nazîf, Nazîrî, Nazmî Dede, Necîb, Nergisî, Neşâtî, Nigâhî, Nizâmî, Nutkî, Osmân Efendi, Ömer es-Sarâyî, Râcî, Ragîb, Râmî, Râsih, Râzî, Resmî, Reşîd, Reşîd, Rızâ, Rif'atî, Rifdî, Rüşdî, Rüşdî, Sâbir, Sâbit, Sabûhî,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Sadrî, Sâfî, Safvetî, Sa'îdî, Sâmî'î, Sebletî, Selâmîzâde, Selîsî, Sezâyî, Sipâhî, Sinânî, Subhî, Subhî, Subletî, Süheylî, Sükkerî, Şînâsî, Şînâsî, Şehrî, Şeyh Ahmed Fasîh Dede, Şükri, Tab'î, Tal'atî, Tâlib, Tâlib, Tâlibî, Tarzî, Tecellî, Tevekkülî Dede, Tıflî, Turâbî, Turâbîzâde Selmân, Ümîdî, Ümmîdî, Vâhib, Vahîd, Varvar Alî Paşa, Vâsîf, Vecdî, Vehbî, Velî, Veysî, Vuslatî, Yûsuf, Yümnî, Yûsrî, Yûsrî, Zâkirî, Zârî, Zekî, Zikrî, Ziyâüddîn Ahmed, Zülfeî. XVII. yüzyılında toplamda 221 Rumeli kökenli edebî şahsiyet eser vermiştir. Bu rakam, bizim çeşitli kaynaklardan aktarma, çeviri, uyarılma gibi yollarla tespit edebildiğimiz müelliflerdir. Bunların yanına, ulaşılan kaynaklarda anılmayan, varlığı henüz bilinmeyen müelliflerin eklenme ihtimali, her çalışmada olduğu gibi, vardır.

Yukarıda sıralanan yüzlerce müellif, Rumeli'deki edebî faaliyetlerin durumunu yansıtır. Burada bazı şehir ve muhitlerde çok müellif görülürken, daha önceki yüzyıllarda birçok edebî şahsiyet yetiştirmiş olan bazı muhitlerin ya hiç ya da bir-iki edebî şahsiyet yetiştirdiği görülüyor. Bu durumu, Mustafa İsen'in de belirttiği şekilde, Rumeli'nin bu yüzyılında siyasi tarih açısından olduğu gibi, kültür tarihi açısından da birkaç şehir istisna olarak gerileme süreci yaşamaya başlamasına bağlamak mümkündür (İsen 1997: 148).

KAYNAKÇA

- AYDEMİR, Yaşar (2012), "Divan Şiiri ve Arnavut Asıllı Şairler", Uluslararası Dil ve Edebiyat Konferansı (UDEK 2012), Tiran, p. 230-242.
- Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975), Osmanlı Müellifleri (1299-1915), 1. Cilt, Hazırlayanlar: A. Fikri Yavuz - İsmail Özen, Meral Yayınları, İstanbul, 480 p.
- Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975), Osmanlı Müellifleri (1299-1915), 2. Cilt, Hazırlayanlar: A. Fikri Yavuz - İsmail Özen, Meral Yayınları, İstanbul, 446 p.
- Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975), Osmanlı Müellifleri (1299-1915), 3. Cilt, Hazırlayanlar: A. Fikri Yavuz - İsmail Özen, Meral Yayınları, İstanbul, 320 p.
- BÜLBÜL, Tuncay (2008), "Bir Kültür Merkezi Olarak Manastır ve Manastır Doğumlu Divan Şairleri", Turkish Studies, Volume 3/4 Summer 2008, p. 454-471.
- ÇELTİK, Halil (2008), Divan Sahibi Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası, Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 559 p.
- ÇELTİK, Halil (2009), "Rumeli Şairlerinin Klâsik Türk Şiirine Katkıları", Turkish Studies, Volume 4/8 Fall 2009, p. 804-824.
- Fatîn: Fatîn Dâvud, Hâtimetü'l-Eş'âr (Fatîn Tezkiresi), Hazırlayan: Ömer Çifçi, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 451 p.
- HAFIZ, Nimetullah (2012), Prizrenli Tecellî Divânı, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Prizren, 96 p.
- HANDŽIĆ, Mehmed (1933), Književni Rad Bosansko-Hercegovackih Muslimana, Državna Štamparija, Sarajevo. 118 p.
- HASAN, Hamdi (1987), Saray-Bosna Kütüphanelerindeki Türkçe Yazmalarda Türküler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 557 p.
- İA (1988): İslam Ansiklopedisi, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, C. 5, 672 p.
- İbrahim Ef. Peçevî (1992), Peçevî Tarihi, Hazırlayan: Bekir Sıtkı Baykal, Ankara

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

- İNCİCİYAN, P. L., ANDREASYAN, H. D. (1974), “Osmanlı Rumelisi Tarih ve Coğrafyası”, Güney-doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, S. 2-3 (1973-1974), İstanbul, p. 11-88.
- İPEKTEN, Halûk, İSEN, Mustafa (1997), Basılı Divanlar Kataloğu, Akçağ Yayınları, Ankara, 137 p.
- İPEKTEN, Halûk, İSEN, Mustafa, TOPARLI, Recep, OKÇU, Naci, KARABEY, Turgut (1988), Tezkirelere Göre Divan Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 579 p.
- İPEKTEN, Haluk, İSEN, Mustafa, KILIÇ, Filiz, AKSOYAK, İ. Hakkı, EYDURAN, Aysun (2002), Şair Tezkireleri, Grafiker Yayınları, Ankara, 372 p.
- İSEN, Mustafa (1997), “Balkanlar’da Osmanlı Dönemi Türk Edebiyatı”, Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, C. 7, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, p. 13-19.
- İSEN, Mustafa (1997), Ötelere Bir Ses - Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler, Akçağ Yayınları, Ankara, 581 p.
- İSEN, Mustafa, TEODOSIJEVIĆ, Mirjana (1982), “Kâimî Hasan Efendi”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi - Devirler İsimler Eserler Terimler, C. V, 108 p.
- İsmâ’îl Belîğ: (1999), Nuhbetü’l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti’l-Eş’âr, Hazırlayan: Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 554+IX p.
- KILIÇ, Atabey (2001), Bî-Noқта Tecellî Dîvânı (Metin-Sözlük-Tıpkıbasım), Laçın Yayınları, Kayseri, 84 p.
- KUT, Günay (1986), “16. ve 17. Yüzyıl Türk Edebiyatına Toplu Bakış”, Metis, İstanbul, p. 128-149.
- Muallim Naci (2000), Osmanlı Şairleri, Hazırlayan: Cemal Kurnaz, Akçağ Yayınları, Ankara, 379 p.
- Mûcib: (1999), Tezkire-i Mûcib, Hazırlayan: Kudret Altun, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 84 p.
- MUŠIĆ, Omer (1962), “Dvije turske pjesme o Sarajevu”, GVIS (Glasnik Vrhovnog islamskog starješinstva u Sarajevu), XXV, br. 10-12, Sarajevo, p. 575-587.
- MUŠIĆ, Omer (1953), “Jedna turska pjesma o Sarajevu iz XVII vijeka”, Prilozi za orijentalnu filologiju, br. III-IV (1952-53), Sarajevo, p. 575-587.
- MUŠIĆ, Omer (1969), “Mostar u turskoj pjesmi iz XVII vijeka”, Prilozi za orijentalnu filologiju, br. XIV-XV/1964-65, Sarajevo, p. 73-100.
- NAMETAK, Fehim (1975), “XVII. yy Bosna Divan Şairi - Hasan Kaimi”, Çevren, Yıl: III, Sayı: 7, Priştine, p. 42-47.
- NAMETAK, Fehim (1989), Pregled Književnog Stvaranja Bosansko-Hercegovačkih Muslimana Na Turskom Jeziku, El Kalem, Sarajevo, 267 p.
- NURESKİ, Cüneys (2008), Tezkirelere Göre Makedonya’da Yetişen Osmanlı Divan Şairleri, MATÜSİTEB Yayınları, Üsküp, 261 p.
- Safâyî: (2005), Mustafâ Safâyî Efendi, Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü’l-Âşâr Min Fevâ’idi’l-Eş’âr) İnceleme - Metin - İndeks, Hazırlayan: Pervin Çapan, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 750 p.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

- Sâlim: (2005): Tezkiretü'ş-Şu'arâ Sâlim Efendi, Hazırlayan: Adnan İnce, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 756 p.
- SEZEN, Tahir (2006), Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla), T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 711 p.
- ŠABANOVIĆ, Hazim (1973), Književnost Muslimana Bih na Orijentalnim Jezicima, “Svjetlost” Izdavačko Preduzeće, Sarajevo, 728 p.
- TEODOSIJEVIĆ, Mirjana, İSEN, Mustafa (1982), “Kâtibî Mustafa Efendi”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi - Devirler İsimler Eserler Terimler, C. V, Dergâh Yayınları, İstanbul, p. 225.
- TUĞLUK, İbrahim Halil (2008), “Lâmekânî Hüseyin'in Esrârname Tercümesi”, Turkish Studies, Volume 3/4 Summer 2008, p. 818-865.
- UYSAL, Âdem (2010), Hâfız Ahmed Paşa Divanı (Metin-İnceleme), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 250 p.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

